

Brussell, 4 ta' Novembru 2025
(OR. en)

14899/25

ELARG 123
COWEB 132
COEST 778

NOTA TA' TRAŻMISSJONI

minn:	Is-Segretarju Ġenerali tal-Kummissjoni Ewropea, iffirmata mis-Sa Martine DEPREZ, Direttur
data meta waslet:	4 ta' Novembru 2025
lil:	Is-Sa Thérèse BLANCHET, Segretarju Ġenerali tal-Kunsill tal-Unjoni Ewropea
Nru dok. Cion:	COM(2025) 690 final
Suġġett:	KOMUNIKAZZJONI TAL-KUMMISSJONI LILL-PARLAMENT EWROPEW, LILL-KUNSILL, LILL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW U LILL-KUMITAT TAR-REĠJUNI Komunikazzjoni tal-2025 dwar il-politika tat-tkabbir tal-UE

Id-delegazzjonijiet isibu meħmuż id-dokument COM(2025) 690 final.

Mehmuż: COM(2025) 690 final

IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, 4.11.2025
COM(2025) 690 final

**KOMUNIKAZZJONI TAL-KUMMISSJONI LILL-PARLAMENT EWROPEW,
LILL-KUNSILL, LILL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW U LILL-
KUMITAT TAR-REĠJUNI**

Komunikazzjoni tal-2025 dwar il-politika tat-tkabbir tal-UE

{SWD(2025) 750 final} - {SWD(2025) 751 final} - {SWD(2025) 752 final} -
{SWD(2025) 753 final} - {SWD(2025) 754 final} - {SWD(2025) 755 final} -
{SWD(2025) 756 final} - {SWD(2025) 757 final} - {SWD(2025) 758 final} -
{SWD(2025) 759 final}

KOMUNIKAZZJONI TAL-2025 DWAR IL-POLITIKA TAT-TKABBIR TAL-UE

I. INTRODUZZJONI

L-isfidi ġeopolitiċi saħħew l-għaqda fl-għanijiet tal-Ewropa. Huma saħħew il-konvinzjoni madwar il-kontinent li jehtieg li l-Ewropej jagħmlu hafna aktar sabiex jiproteġu s-sigurtà u l-prosperità tagħhom stess. Dan ifisser ukoll id-difiża tal-valuri demokratiċi Ewropej u l-indirizzar ta' sfidi godda għas-sigurtà globali. Dan jista' jsir b'suċċess biss billi naħdmu id f'id mal-ġirien tagħna biex tinholq Ewropa b'saħħitha, stabbli, sigura u magħquda, ibbażata fuq valuri demokratiċi komuni. Fid-dinja tal-lum, il-politika tat-tkabbir hija għodda ġeopolitika ewlenija li tikkontribwixxi għas-sikurezza, għall-prosperità u għas-sigurtà komuni tagħna. F'era kkaratterizzata minn bidliet globali trasformattivi, it-tkabbir jgħaqqad lill-Ewropa, abbażi ta' valuri u identità komuni, filwaqt li jinkorpora mudell ekonomiku, soċjali u demokratiku li jkompli jispira u jattira.

Il-proċess ta' tkabbir għadu **strett, ġust u bbażat fuq il-mertu**, abbażi tal-progress oġġettiv miksut minn kull pajjiż tat-tkabbir. L-ispinta mgedda għat-tkabbir iġġib magħha aspettattivi għoljin dwar ir-riformi. Jehtieg li l-pajjiżi kandidati jwettqu riformi eżiġenti u dejjiema, filwaqt li jiżguraw trasformazzjoni permanenti tal-ekonomiji, tal-istituzzjonijiet, tas-sistemi demokratiċi u tas-soċjetajiet tagħhom biex jaġġustaw bis-sħiħ għall-istandards u għall-valuri demokratiċi tal-Unjoni Ewropea. Dan jehtieg li jintrifed mill-konformità mal-istat tad-dritt u mad-drittijiet fundamentali u mill-aderenza ċara mal-orjentazzjoni ġeopolitika tal-UE. Dan jirrikjedi li t-tmexxija tal-pajjiżi tat-tkabbir iħaddnu bidla trasformattiva, jibnu l-fiduċja, u jrawmu kunsens bejn is-soċjetajiet.

Fl-istess hin, jehtieg li l-UE tgħin lill-pajjiżi tat-tkabbir jissodisfaw il-kriterji kollha għas-shubija. Għalhekk, kienet qed tappoġġa t-tishih tal-istituzzjonijiet, il-governanza demokratika u r-riformi tal-amministrazzjoni pubblika. Żiedet ukoll **l-integrazzjoni gradwali**, billi holqot konnessjonijiet aktar b'saħħithom bejn l-UE u l-pajjiżi kandidati u l-kandidati potenzjali, inkluż permezz tal-Pjanijiet ta' Tkabbir¹ u billi halliethom jipparteċipaw f'ċerti politiki u programmi qabel is-shubija fl-UE. Dan jappella wkoll li l-vantaġġi tal-integrazzjoni gradwali għar-ritmu tar-riformi jiġu kundizzjonali, bħaż-żamma tal-istat tad-dritt, tad-drittijiet fundamentali, tad-demokrazija u tal-elementi fundamentali tal-proċess ta' adeżjoni b'mod aktar wiesa', filwaqt li tintrabat ukoll mal-allinjament mal-politika esterna u ta' sigurtà komuni (PESK).

Kien hemm xi **avvanzi sinifikanti matul l-aħhar sena**. Il-progress li nkiseb fit-triq lejn l-UE sa issa mill-pajjiżi bl-aktar rata mgħaġġla juri li r-riformi qed jagħtu l-frott. Dan għandu jservi bħala motivazzjoni qawwija għall-pajjiżi kollha involuti fil-proċess.

Kull tkabbir għamel lill-Unjoni tagħna aktar b'saħħitha. Dan is-suċċess jiddependi mit-thejjja. Filwaqt li l-Istati Membri futuri jehtigilhom ihejju għar-responsabbiltajiet tas-shubija, l-UE jehtigilha tadatta wkoll sabiex tilqa' familja akbar. Qed jiżdiedu l-isforzi ta' sensibilizzazzjoni u komunikazzjoni kemm fl-Istati Membri kif ukoll fil-pajjiżi tat-tkabbir, biex jiġu diskussi l-benefiċċji u l-isfidi tat-tkabbir maċ-ċittadini.

II. QEĠHDIN NOQORBU LEJN UNJONI AKBAR

Dan huwa l-ewwel mandat tal-Kummissjoni mill-2010 sal-2014 fejn, minhabba l-pass

¹ Pjanijiet ta' Tkabbir għall-Balkani tal-Punent u għall-Moldova u l-Faċilità għall-Ukrajna

mgħaġġel tal-proċess għal xi pajjiżi kandidati, it-tkabbir huwa possibbiltà realistika. Il-Montenegro u l-Albanija diġà ddikjaraw **l-ambizzjoni tagħhom li jagħluq n-negozjati tal-adeżjoni** sal-2026 u sal-2027 rispettivament. Is-Serbja, il-Moldova u l-Ukrajna dan l-aħħar iddikjaraw ukoll id-dati fil-mira tagħhom għall-gheluq tan-negozjati tal-adeżjoni wkoll. Dan juri l-ambizzjoni tagħhom, u l-Kummissjoni hija impenjata li tappoġġa lill-pajjiżi biex jissodisfaw ir-rekwiżiti tas-sħubija fl-UE, fi hdan proċess ta' adeżjoni li jibqa' bbażat fuq il-prinċipju tal-merti proprji.

L-UE jehtieg li tkun lesta wkoll. Għalhekk, il-Kummissjoni qed taħdem fuq **ir-rieżamijiet u r-riformi tal-politiki qabel it-tkabbir**, li jivvalutaw l-impatt tat-tkabbir fuq oqsma ta' politika ewlenin.

Fil-proposta għall-**qafas finanzjarju pluriennali** li jmiss (2028-2034)², il-Kummissjoni tikkonferma t-tkabbir bħala imperattiv politiku u ġeostrategiku. Il-proposta tiddikjara wkoll li l-UE hija impenjata bis-siġġ li taħdem mal-pajjiżi kandidati u mal-kandidati potenzjali biex thejji għall-adeżjoni tagħhom, b'rispett siġġ għall-proċess ibbażat fuq il-mertu u bil-konvinzjoni soda li l-futur tagħhom jinsab fl-Unjoni Ewropea. L-Istrument Ewropa Globali l-ġdid se jipprovdi appoġġ finanzjarju u bbażat fuq il-politika essenzjali biex jgħin lill-pajjiżi kandidati u lill-kandidati potenzjali javvanzaw tul din it-triq.

L-UE rrevediet il-metodoloġija tat-tkabbir tagħha fl-2020, u poġġiet l-elementi fundamentali u l-valuri tal-UE b'mod sod fil-qalba tal-proċess ta' adeżjoni. Ir-riżultati jinkisbu meta l-pajjiżi kandidati javvanzaw bir-riformi relatati mal-UE u jzommu l-enfasi tagħhom fuq l-elementi fundamentali tal-proċess ta' adeżjoni u meta l-Istati Membri, bħala rispons, jieħdu d-deċiżjonijiet meħtieġa biex imexxu 'l quddiem in-negozjati. Għall-perjodu ta' wara l-adeżjoni, minbarra l-acquis eżistenti tal-UE, **it-Trattati tal-Adeżjoni** jipprovdu strument biex jiġi żgurat li tinżamm din id-dinamika pożittiva. It-Trattati tal-Adeżjoni futuri se jkollhom jinkludu salvagwardji aktar b'saħħithom kontra rigress fuq l-impenji meħuda fin-negozjati tal-adeżjoni, kif ukoll rekwiżiti għall-Istati Membri l-ġodda biex ikomplu jissalvagwardjaw u jagħmlu irriversibbli r-rekord tagħhom dwar l-istat tad-dritt.

III. PAJJIŻI TAT-TKABBIR FI TRIQITHOM LEJN L-UE

III.1. HARSA ĠENERALI LEJN L-IŻVILUPPI EWLENIN

Il-proċess ta' tkabbir issa qed jimxi aktar malajr milli fl-aħħar 15-il sena. Sa mill-bidu tal-2024, saru 11-il konferenza intergovernattiva, hamsa mal-Albanija, erbgħa mal-Montenegro u waħda kull wieħed mal-Ukrajna u mal-Moldova.

L-impenn politiku kontinwu tal-awtoritajiet tal-Montenegro għall-ghan strategiku tal-integrazzjoni Ewropea pproduċa riżultati tangibbli fit-twettiq tar-riformi meħtieġa u fit-tmexxija tal-pajjiż fit-triq lejn l-adeżjoni tiegħu mal-UE. **Il-Montenegro** fetaħ it-33 kapitoli ta' negozjar skrinjati kollha, u seba' kapitoli huma magħluqa b'mod provviżorju. Mill-aħħar rapport saru żewġ konferenzi intergovernattivi, li jagħluq b'mod provviżorju erba' kapitoli ġodda³, peress li l-Montenegro lahaq il-parametri referenzjarji għall-gheluq. Dan jagħmel lill-Montenegro l-aktar avvanzat fil-proċess ta' adeżjoni mal-UE. Sabiex jintlaħaq aktar progress, huwa kruċjali li jzomm sod fuq l-orjentazzjoni strategika tal-UE.

Wara l-konferenza intergovernattiva tal-15 ta' Ottubru 2024 li fethet negozjati tal-adeżjoni dwar il-ġabra 1 – l-elementi fundamentali, in-negozjati tal-adeżjoni mal-**Albanija** laħqu

² COM (2025) 570 final

³ Il-Kapitoli 5 (l-akkwist pubbliku), 7 (id-dritt fil-qasam tal-proprjetà intellettuali), 10 (is-soċjetà tal-informazzjoni u l-media) u 20 (il-politika tal-intrapriżi u dik industrijali).

momentum bla preċedent b'erba' konferenzi intergovernattivi oħra li wasslu għall-ftuħ ta' negozjati dwar hames għabriet. Dan jirrifletti b'mod ċar l-impenn politiku sod tal-Albanija. L-Albanija kompliet tagħmel progress fir-riformi taħt il-għabra tal-elementi fundamentali, b'mod partikolari dwar ir-riforma komprensiva tal-gustizzja u bit-tlestija tal-proċess ta' skrutinju fl-ewwel istanza, wasslet aktar riżultati tajbin mill-Istruttura Speċjali Kontra l-Korruzzjoni u l-Kriminalità Organizzata (SPAK, Special Structure against Corruption and Organized Crime) f'każijiet kontra l-korruzzjoni, kooperazzjoni internazzjonali attiva kontra l-kriminalità organizzata u l-iżvilupp tal-kapaċità għall-investigazzjonijiet finanzjarji. Għet adottata leġiżlazzjoni ewlenija dwar il-minoranzi nazzjonali u dwar il-protezzjoni tad-data personali. Il-momentum kontinwu fil-proċess tan-negozjati tal-adeżjoni jehtieg li jwassal għal aċċellerazzjoni ulterjuri tar-riformi relatati mal-UE, speċjalment dwar il-libertà tal-media, l-implimentazzjoni kontinwa tar-riformi tas-sistemi ġudizzjarji, aktar riżultati dwar il-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata, il-produzzjoni u t-traffikar illeċitu tad-droga, u l-korruzzjoni, b'mod partikolari f'livell għoli. Barra minn hekk, il-promozzjoni tad-drittijiet fundamentali, inklużi l-ugwaljanza bejn il-ġeneri u n-nondiskriminazzjoni, id-drittijiet tat-tfal, u d-dritt għall-proprjetà, appoġġata minn djalogu politiku inklużiv u kostruttiv, tibqa' importanti.

L-eżami tekniku tal-acquis (l-iskrinjar) mal-**Ukrajna u mal-Moldova** tlesta din il-ħarifa. Il-Kummissjoni ppreżentat lill-Kunsill ir-rapporti ta' skrinjar għaž-żewġ pajjiżi dwar il-għabriet 1 – l-elementi fundamentali, 2 – is-suq intern, 3 – il-kompetittività u t-tkabbir inklużiv u 6 – ir-relazzjonijiet esterni. F'Mejju 2025, l-Ukrajna u l-Moldova adottaw pjanijiet direzzjonali dwar l-istat tad-dritt, l-amministrazzjoni pubblika u l-funzjonament tal-istituzzjonijiet demokratiċi, u fil-każ tal-Ukrajna, pjan ta' azzjoni dwar il-minoranzi nazzjonali, f'konformità mal-gwida tar-rapporti ta' skrinjar. Iż-żamma ta' impenn sod għall-implimentazzjoni ta' miżuri kontra l-korruzzjoni fil-qasam tal-istat tad-dritt, inkluża l-ġlieda kontra l-korruzzjoni, hija essenzjali. Il-Kummissjoni tfakkar fil-valutazzjoni tagħha li l-għabriet tal-elementi fundamentali, tas-suq intern u tar-relazzjonijiet esterni huma lesti li jinfetħu.

Fost l-isfidi kkawżati mill-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja, **l-Ukrajna** wriet l-impenn qawwi tagħha fit-triq tagħha lejn l-UE, billi timxi 'l quddiem fir-riformi ewlenin, filwaqt li hemm bżonn ta' aktar progress u progress kontinwu fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni. Il-Pjan għall-Ukrajna kien ċentrali fit-tmexxija tar-riformi u fil-promozzjoni tal-allinjament mal-acquis tal-UE, li juri r-reżiljenza tal-kundizzjonalità f'ċirkostanzi eċċezzjonali. Il-passi li diġà ttiehdu (mit-tisħiħ tal-miżuri kontra l-korruzzjoni sat-titjib tal-amministrazzjoni pubblika) qed jistabbilixxu l-pedamenti għall-irkupru u jiffrim spazji għal parteċipazzjoni akbar tas-settur privat. Iż-żamma ta' dan il-momentum u l-prevenzjoni ta' kwalunkwe riskju ta' rigress, b'mod partikolari dwar il-ġlieda kontra l-korruzzjoni, se jkunu essenzjali. Sar ukoll progress sinifikanti fl-integrazzjoni gradwali fis-suq uniku, li diġà qarrebb lill-Ukrajna lejn l-UE. Fl-1 ta' Jannar 2026, se tidhol fis-seħh l-ewwel deċiżjoni dwar it-trattament tas-suq intern għall-Ukrajna, dwar ir-“roaming daqslikieku f'pajjiżek”.

Il-Moldova għamlet progress fit-triq tal-adeżjoni tagħha b'ritmu aktar mgħaġġel u approfondiet b'mod sinifikanti l-kooperazzjoni tagħha mal-UE minkejja t-theddid ibridu kontinwu u t-tentattivi ta' destabilizzazzjoni tal-pajjiż u tal-perkors tagħha lejn l-UE. L-impenn sod tal-Moldova għall-adeżjoni tagħha mal-UE gie kkonfermat ukoll mill-ġdid permezz tal-elezzjonijiet parlamentari tat-28 ta' Settembru 2025, li rriżultaw f'magħġoranza impenjata bis-siħ biex tavvanza t-triq tal-pajjiż lejn l-UE. L-ewwel Summit bejn l-UE u l-Moldova fl-4 ta' Lulju 2025 fetax livell ġdid ta' kooperazzjoni u integrazzjoni. Bl-istess mod, ittiehdu passi tangibbli biex il-Moldova tiġi integrata gradwalment f'partijiet ewlenin tas-suq uniku, inkluż fiż-żona tar-“roaming daqslikieku f'pajjiżek” fl-1 ta' Jannar 2026.

Is-Serbja fethet 22 minn 35 kapitolu ta' negozjar, li tnejn minnhom huma maghluqa b'mod provvizorju. L-ahhar gabra miftuha kienet il-gabra 4, l-agenda ekologika u l-konnettività sostenibbli f'Diċembru 2021. L-awtoritajiet komplew jiddikjaraw is-shubija fl-UE bhala l-ghan strategiku tagħhom, izda l-pass reali tal-implimentazzjoni tar-riformi naqas b'mod sinifikanti. Jehtieg li s-Serbja twettaq riformi kredibbli b'mod ġenerali, l-aktar importanti fil-qasam tal-elementi fundamentali tal-proċess ta' adeżjoni kif ukoll fl-aċċellerazzjoni tal-allinjament tal-acquis, inkluż allinjament progressiv u aktar b'saħħtu mal-PESK. Is-Serbja jehtieg ukoll li tiehu hafna aktar responsabbiltà għal komunikazzjoni proattiva u aktar oġġettiva dwar il-proċess ta' adeżjoni tas-Serbja mal-UE u jehtieg li tevita r-retorika kontra l-UE. Il-polarizzazzjoni fis-soċjetà Serba kompliet tikber fl-isfond tal-protesti tal-massa tal-istudenti u taċ-ċittadini li sehhew fis-Serbja minn Novembru 2024, u dan jirrifletti d-dizappunt taċ-ċittadini dwar il-korruzzjoni u n-nuqqas ta' responsabbiltà u trasparenza li jista' jinhass, flimkien ma' każijiet ta' użu eċċessiv tal-forza kontra d-dimostranti u pressjoni fuq is-soċjetà ċivili.

Skont id-Djalogu ffaċilitat mill-UE, kemm is-Serbja kif ukoll il-Kosovo huma mistennija jimplimentaw l-obbligi rispettivi kollha tagħhom li jirriżultaw mill-Ftehim dwar il-Perkors għan-Normalizzazzjoni u mill-Anness ta' Implimentazzjoni tiegħu, kif ukoll il-Ftehimiet ta' djalogu kollha tal-passat. Id-Djalogu ffaċilitat mill-UE għandu l-ghan li jippromwovi l-kooperazzjoni, jikseb progress fit-triq lejn l-UE u jtejjeb il-hajja tan-nies.

Il-Maċedonja ta' Fuq għadha ma adottatx il-bidliet kostituzzjonali meħtieġa bil-ħsieb li jiġu inklużi fil-Kostituzzjoni ċittadini li jgħixu fil-fruntieri tal-Istat u li huma parti minn poplu iehor, bħall-Bulgari, imsemmija fil-Konkluzjonijiet tal-Kunsill ta' Lulju 2022, li l-pajjiż impenja ruħu li jniedi u jikseb. L-awtoritajiet komplew jahdmu fuq il-pjanijiet direzzjonali dwar l-istat tad-dritt, ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika u l-funzjonament tal-istituzzjonijiet demokratiċi, u l-pjan ta' azzjoni dwar il-protezzjoni tal-minoranzi. Il-Maċedonja ta' Fuq għandha tintensifika l-isforzi tagħha biex jiġi rrispettat l-istat tad-dritt, b'mod partikolari, billi tissalvagwardja l-indipendenza u l-integrità ġudizzjarja, u ssahhaħ il-ġlieda kontra l-korruzzjoni.

Il-Bożnija-Herzegovina ffaċċjat tensjonijiet politiċi mat-tmiem tal-koalizzjoni fil-gvern u nuqqas ta' progress fir-riformi fil-perjodu ta' rappurtar. Il-Parlament adotta liġijiet dwar il-protezzjoni tad-data u l-kontroll tal-fruntiera, u l-ftehim dwar l-istatus tal-Frontex ġie ffirmat. F'Settembru 2025, il-Bożnija-Herzegovina ppreżentat l-Aġenda ta' Riforma tagħha lill-Kummissjoni għal approvazzjoni. L-entità Repubblika Srpska adottat liġijiet li jimminaw l-ordni kostituzzjonali u legali u l-funzjonalità tal-istituzzjonijiet tal-Istat. Dawn il-liġijiet ġew irrevokati mill-Qorti Kostituzzjonali. Wara kundanna penali kkonfermata fl-appell, il-president tal-entità Repubblika Srpska tneħħa mill-kariga u l-elezzjonijiet bikrin huma skedati għat-23 ta' Novembru. F'Ottubru, l-Assemblea Nazzjonali tar-Repubblika Srpska ħatret aġent president sal-elezzjonijiet, temmet il-mandat tal-president attwali u annullat sitta mil-liġijiet li qabel kienu ddikjarati antikostituzzjonali, bl-ghan ta' tnaqqis tat-tensjoni fis-sitwazzjoni politika. Il-pajjiż jehtieg li jiehu l-passi rilevanti biex jorganizza l-ewwel konferenza intergovernattiva, li tibda bl-adozzjoni ta' liġijiet ta' riforma tas-sistema ġudizzjarja u bil-ħatra ta' Kap Negozjatur. Il-Bożnija-Herzegovina mistennija tiffinalizza b'mod urġenti r-riformi kostituzzjonali u elettorali pendenti. Ir-riforma tal-istituzzjonijiet tal-Istat sabiex jiġu żgurati l-funzjonalità u n-nondiskriminazzjoni se jkollha ssir fil-kuntest tan-negozjati tal-adeżjoni li ġejjin.

Il-Kosovo* baqa' impenjat fit-triq Ewropea tiegħu, b'livell għoli ta' appoġġ pubbliku. Madankollu, il-progress fl-aġenda tal-UE kien imfixkel minn politika domestika diviziva u twaqqaf mill-Assemblea, li naqqset ir-ritmu tal-attivitajiet tagħha fit-thejjija għall-elezzjonijiet parlamentari ta' Frar, u mill-imblokk politiku fit-tul wara. Il-Kummissjoni hadet l-ewwel passi biex gradwalment tneħhi l-miżuri fis-seħh f'Mejju 2025. Il-passi li jmiss jibqgħu jiddependu fuq it-tnaqqis tat-tensjoni sostnut fit-Tramuntana. Il-Kummissjoni beħsiebha tkompli tneħhi dawn il-miżuri sakemm jinkiseb trasferiment ordnat tal-governanza lokali fit-Tramuntana wara l-elezzjonijiet lokali u jigi sostnut t-tnaqqis tat-tensjoni.

Skont id-Djalogu ffaċilitat mill-UE, kemm is-Serbja kif ukoll il-Kosovo huma mistennija jimplimentaw l-obbligi rispettivi kollha tagħhom li jirriżultaw mill-Ftehim dwar il-Perkors għan-Normalizzazzjoni u mill-Anness ta' Implimentazzjoni tiegħu, kif ukoll il-Ftehimiet ta' djalogu kollha tal-passat. Id-Djalogu ffaċilitat mill-UE għandu l-għan li jippromwovi l-kooperazzjoni, jikseb progress fit-triq lejn l-UE u jtejjeb il-ħajja tan-nies. Il-Kosovo huwa mistenni li jinvolvi ruħu fis-sejba ta' soluzzjonijiet fit-tul għall-aċċess għas-servizzi pubbliċi bażiċi għall-komunitajiet kollha, anke f'konformità mal-obbligi tiegħu ta' Djalogu.

It-Turkija hija pajjiż kandidat u sieħeb ewlieni għall-UE. F'konformità mal-konkluzjonijiet tal-Kunsill Ewropew ta' April 2024⁴, l-UE kompliet tavvanza r-relazzjonijiet bejn l-UE u t-Turkija b'mod gradwali, proporzjonat u reversibbli. Kif imtenni mill-Kunsill f'Diċembru 2024⁵, l-UE għandha interess strateġiku f'ambjent stabbli u sigur fil-Lvant tal-Mediterran u fl-iżvilupp ta' relazzjoni kooperattiva u ta' benefiċċju reċiproku mat-Turkija. L-UE tagħti importanza partikolari lill-issoktar tat-taħditiet ta' riżoluzzjoni rigward Ċipru u lill-progress fit-taħditiet bil-għan li ssahħaħ aktar il-kooperazzjoni tagħha mat-Turkija. It-Turkija mistennija li tirrispetta d-dritt internazzjonali, ir-relazzjonijiet tajba ta' viċinat u s-sovranità tal-Istati Membri tal-UE. L-UE u t-Turkija impenjaw ruħhom fuq kwistjonijiet ta' interess komuni, inkluża l-implimentazzjoni tal-Unjoni Doganali, kwistjonijiet ekonomiċi, il-ġestjoni tal-migrazzjoni, it-tranżizzjonijiet ekoloġiċi u diġitali, it-tibdil fil-klima, il-politika barranija u ta' sigurtà b'enfasi fuq l-iżviluppi reġjonali, u l-konnettività, inkluż fi ħdan il-qafas tal-Laqgħa Ministerjali dwar is-sigurtà u l-konnettività transreġjonali li saret f'Ottubru 2025. L-UE għandha interess strateġiku fl-iżvilupp ta' konnessjonijiet reżiljenti u effiċjenti diġitali, tat-trasport, tal-enerġija li jgħaqqdu l-Asja Ċentrali mal-Kawkasu tan-Nofsinhar u aktar 'l quddiem mal-UE. Matul l-aħħar sena, saru djalogi ta' livell għoli dwar l-ekonomija, il-kummerċ, il-migrazzjoni u s-sigurtà u l-klima, f'konformità mal-konkluzjonijiet rilevanti tal-Kunsill. Fl-istess ħin, id-deterjorament kontinwu tal-istandards demokratiċi, tal-istat tad-dritt, tal-indipendenza tal-ġudikatura u tar-rispett għad-drittijiet fundamentali jibqgħu kwistjoni ta' thassib konsiderevoli. Kien hemm għadd kbir ta' azzjonijiet legali, arresti u akkużi mressqa kontra uffiċjali eletti, personalitajiet u partiti tal-oppożizzjoni, attivisti politiċi, rappreżentanti tas-soċjetà ċivili u tan-negozji, ġurnalisti u oħrajn mill-bidu tal-2025, li wasslu għal mistoqsijiet dwar l-aderenza tat-Turkija mal-valuri demokratiċi. Id-djalogu dwar l-istat tad-dritt huwa parti integrali mir-relazzjoni bejn l-UE u t-Turkija, u l-impenn biex jiġu indirizzati dawn l-iżviluppi inkwetanti se jkompli.

Rigward il-**Georgia**, f'Ġunju u f'Ottubru 2024, il-Kunsill Ewropew⁶ ikkonkluda li l-azzjoni tal-awtoritajiet tal-Georgia poġġiet f'periklu t-triq Ewropea tal-pajjiż, u *de facto* waqqfet il-proċess ta' adeżjoni. F'Diċembru 2024, il-Kunsill Ewropew wera dispaċir dwar id-deċiżjoni

* L-użu ta' dan l-isem hu mingħajr preġudizzju għall-pożizzjonijiet dwar l-istatus, u huwa konformi mal-UNSCR 1244/1999 u mal-Opinjoni tal-Qorti Internazzjonali tal-Ġustizzja (QIG) dwar id-dikjarazzjoni tal-indipendenza tal-Kosovo.

⁴ EUCO 12/24

⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16983-2024-INIT/mt/pdf>

⁶ EUCO 15/24; EUCO 25/24

tal-gvern tal-Georgia li jissospendi l-proċess ta' adeżjoni tal-pajjiż mal-UE sal-2028. Minn dak iż-żmien, is-sitwazzjoni kompliet tiddeterjora b'mod sinifikanti. Il-Georgia esperjenzat rigress demokratiku serju, b'erożjoni rapida tal-istat tad-dritt u bid-drittijiet fundamentali ristretti ħafna. L-azzjonijiet repressivi sistemici u sistematiki tal-awtoritajiet, inkluża l-legiżlazzjoni li tillimita l-ispazju ċiviku u d-drittijiet fundamentali, il-funzjonament ta' media indipendenti u li hija mmirata lejn persuni LGBTIQ, l-użu eċċessiv tal-forza f'impunità shiħa mill-awtoritajiet tal-infurzar tal-liġi u r-retorika ostili kontra l-UE, huma f'kuntrast qawwi mal-valuri tal-UE u mal-azzjonijiet mistennija minn pajjiż kandidat tal-UE. Barra minn hekk, kien hemm rigress sinifikanti fid-disa' passi stabbiliti fir-rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni għall-istatus ta' kandidat, u dan bieghed lill-pajjiż mit-triq tiegħu lejn l-UE. L-istituzzjonijiet imfassla biex jirrispettaw l-istat tad-dritt ġew strumentalizzati għall-oġettivi partigġjani, u b'hekk tnaqqset l-integrità tagħhom. Ma ttiehed l-ebda pass mill-awtoritajiet biex iregġgħu lura l-azzjoni u biex il-pajjiż jerga' lura fit-triq tiegħu lejn l-UE. Il-prigunerija ta' personalitajiet ewlenin tal-oppożizzjoni, flimkien mat-thabbir tal-partit fil-gvern tal-intenzjoni tiegħu li jipprojbixxi ċerti partiti tal-oppożizzjoni u individwi assoċjati, tikkostitwixxi attakk dirett kontra l-pluralizmu demokratiku.

L-Albanija, il-Montenegro, il-Maċedonja ta' Fuq u l-Bożnija-Herzegovina zammew allinjament shiħ mal-**politika esterna u ta' sigurtà komuni tal-UE**. L-implimentazzjoni tas-sanzjonijiet fil-Bożnija-Herzegovina tibqa' sfida u l-pajjiż huwa mistenni jkompli jsaħħaħ il-kapaċità tiegħu li jimplimenta u jinforza miżuri restrittivi. Il-Kosovo żamm l-allinjament volontarju tiegħu mal-PESK u l-implimentazzjoni ta' miżuri restrittivi tal-UE, u dan jindika l-impenn ċar tiegħu għall-valuri tal-UE, li l-UE laqgħet b'mod ripetut. Biex tirrapporta dwar il-konverġenza tal-Kosovo mal-PESK skont il-Ftehim ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni bejn l-UE u l-Kosovo, il-Kummissjoni se tintroduci Kapitolu 31 iddedikat mis-sena d-dieħla. Ir-rata ta' allinjament ġenerali tal-Ukrajna u tal-Moldova baqgħet għolja ħafna.

Ir-rata ta' allinjament tas-**Serbja** mal-PESK għadha baxxa. Is-Serbja kompliet tikkoopera mal-UE dwar iċ-ċirkomvenzjoni tas-sanzjonijiet iżda jehtieg li ttejjeb ir-rata ta' allinjament tagħha b'mod sinifikanti biex tavvanza fit-triq tagħha lejn l-UE. L-akkwist rapidu tad-drittijiet ta' vvjaġġar mingħajr viża lill-UE għaċ-ċittadini tar-Russja billi jingħataw ċittadinanza Serba johloq riskji potenzjali ta' sigurtà għall-UE. Ir-rata ta' allinjament tal-**Georgia** mal-PESK naqset u għadha baxxa. Ir-riesportazzjoni ta' oġġetti ta' prijetà għolja komuni u ekonomikament kritici għadha ta' thassib. It-titjiriet mill-Georgia lejn diversi destinazzjonijiet fir-Russja komplew jizdiedu b'mod sinifikanti. Il-Georgia għandha żżid l-isforzi tal-kooperazzjoni biex tevita li t-territorju u/jew l-entitajiet legali tagħha rreġistrati fil-Georgia jintużaw biex jevitaw miżuri restrittivi tal-UE. **It-Turkija** ma għamlet l-ebda progress fl-allinjament mal-PESK, filwaqt li żammet rata baxxa ħafna matul il-perjodu ta' rappurtar. It-Turkija tinvolvi ruhha mal-UE biex twaqqaf iċ-ċirkomvenzjoni tas-sanzjonijiet tal-UE kontra r-Russja, twassal xi riżultati, u hija mhegga tkompli u żżid din il-kooperazzjoni. Dawk il-pajjiżi kandidati li mhux diġà qed jagħmlu dan huma mistennija, bħala kwistjoni ta' prijetà, li jissodisfaw l-impenn tagħhom u jtejbu l-allinjament tagħhom mal-PESK, inklużi miżuri restrittivi, f'konformità mal-oqfsa ta' negozjar tagħhom, u li jevitaw azzjonijiet u dikjarazzjonijiet li jmorru kontra l-pożizzjonijiet tal-UE dwar il-politika barranija.

III.2. L-ELEMENTI FUNDAMENTALI TAL-PROĊESS TA' ADEŻJONI

L-istat tad-dritt, id-drittijiet fundamentali, il-funzjonament tal-istituzzjonijiet demokratiċi, ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika u l-kriterji ekonomiċi jikkostitwixxu l-"elementi fundamentali" tal-proċess ta' adeżjoni tal-UE, li jirriflettu l-valuri

u l-prinċipji tal-UE. Riformi kredibbli u kisbiet irriversibbli dwar l-elementi fundamentali huma essenzjali biex in-nies igawdu l-ugwaljanza f'għajnejn il-ligi u skont l-ligi u biex ikunu jistgħu jgawdu d-drittijiet fundamentali tagħhom fil-prattika. Il-konsolidazzjoni tar-riżultati f'dawn l-oqsma hija kruċjali għall-pajjiżi tat-tkabbir biex jiżguraw progress fil-triq rispettiva tagħhom għall-adeżjoni. L-istat tad-dritt u l-governanza tajba jipprovdu ċertezza legali u huma wkoll il-bażi biex tingħata spinta lill-kompetittività u jinholqu l-kundizzjonijiet għal investimenti diretti barranin, progress soċjoekonomiku u prosperità. Barra minn hekk, l-istituzzjonijiet stabbli huma essenzjali għall-konformità mal-acquis tal-UE fl-oqsma kollha ta' politika, inkluża l-ġestjoni tal-assistenza finanzjarja sostanzjali li tipprovdi l-UE. Jibqa' importanti li jiġi żgurat li l-pajjiżi tat-tkabbir jiġbru statistika uffiċjali affidabbli.

Matul is-sena li għaddiet, ġie nnutat progress fir-riformi marbuta mal-elementi fundamentali b'mod partikolari fil-Montenegro, fl-Albanija, fil-Moldova u fl-Ukrajna. B'kuntrast qawwi, fil-Georgia l-elementi fundamentali naqsu drastikament.

Fl-2025, bħal fl-2024, erba' pajjiżi kandidati – l-Albanija, il-Maċedonja ta' Fuq, il-Montenegro u s-Serbja – huma koperti mir-Rapport dwar l-Istat tad-Dritt⁷ flimkien mal-Istati Membri tal-UE. Dan huwa wkoll element ta' integrazzjoni gradwali li għandu l-għan li jankra b'mod sod u irriversibbli d-demokrazija u l-istat tad-dritt fil-pajjiżi tat-tkabbir qabel u wara l-adeżjoni tagħhom. L-eżerċizzju huwa komplementari għar-rapporti tat-tkabbir li jkopru b'mod komprensiv l-aspetti kollha tal-funzjonament tal-istituzzjonijiet demokratiċi, l-istat tad-dritt u d-drittijiet fundamentali kif ukoll il-kapitoli kollha tal-acquis tal-UE.

Il-funzjonament tal-istituzzjonijiet demokratiċi

Istituzzjonijiet demokratiċi stabbli u konsolidati, jibqgħu ċentrali għall-proċess ta' adeżjoni u huma vitali għall-istabbiltà politika. F'diversi pajjiżi tat-tkabbir, il-kwistjonijiet relatati mal-polarizzazzjoni, is-sorveljanza parlamentari limitata, u l-implimentazzjoni dgħajfa tal-oqfsa ta' konsultazzjoni pubblika komplew ifixklu l-proċessi demokratiċi. Fil-Georgia, l-istat tad-demokrazija mar lura ferm, b'nuqqas ta' imparzjalità u indipendenza fost l-istituzzjonijiet u korpi essenzjali għall-funzjonament xieraq tad-demokrazija. Il-proċessi elettorali f'għadd ta' pajjiżi kienu generalment paċifiċi, kompetittivi u mwettqa b'mod professjonali. Madankollu, hemm bżonn ta' riformi sinifikanti f'diversi pajjiżi biex jiġu indirizzati r-rakkomandazzjonijiet pendenti tal-Organizzazzjoni għas-Sigurtà u l-Kooperazzjoni fl-Ewropa / tal-Uffiċċju għall-istituzzjonijiet Demokratiċi u d-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Kummissjoni ta' Venezja, b'mod partikolari sabiex tittejjeb il-fiduċja tal-pubbliku fil-proċessi elettorali. Fil-Georgia, l-elezzjonijiet parlamentari ta' Ottubru 2024 u dawk lokali ta' Ottubru 2025 kienu kkaratterizzati minn livell għoli ta' polarizzazzjoni u ta' rigress demokratiku, b'rapporti ta' intimidazzjoni, koerċizzjoni, u pressjoni fuq il-votanti, li qajmu tħassib dwar il-kapaċità tan-nies li jiffurmaw opinjonijiet b'mod liberu u jitfgħu voti mingħajr biża' tal-konsegwenzi. Il-Moldova emendat il-qafas legali tagħha biex tindirizza t-tħeddid ta' interferenza barranija fl-elezzjonijiet u l-korruzzjoni elettorali; għadu importanti li ssir hidma ulterjuri biex jiġi ffinalizzat l-allinjament tal-leġiżlazzjoni relatata mal-elezzjoni mal-istandards Ewropej.

Filwaqt li hafna pajjiżi għandhom oqfsa legali li jipprovdu ambjent favorevoli għas-**soċjetà ċivili**, l-isfidi fl-implimentazzjoni wasslu għal kwistjonijiet persistenti, b'mod partikolari dawk relatati ma' finanzjament limitat mill-awtoritajiet nazzjonali u konsultazzjonijiet siewja. Barra minn hekk, l-introduzzjoni ta' ligijiet restrittivi f'ċerti pajjiżi, u l-użu ta' kawżi strateġiċi kontra l-parteċipazzjoni pubblika (SLAPPs, strategic lawsuits against public participation) iqajmu tħassib serju dwar spazju ċiviku li qed jiċkien. Fil-Georgia, il-ligijiet restrittivi adottati u infurzati mmirati lejn l-attivisti, is-soċjetà ċivili u l-media indipendenti

⁷ COM(2025) 900 final

jheddu s-sopravivenza tal-pedamenti demokratiċi u huma minghajr preċedent fost il-pajjiżi kandidati. Bl-istess mod, l-arresti u miżuri koerċittivi oħra applikati fil-kuntest ta' dimostrazzjonijiet fil-Georgia, iżda wkoll fis-Serbja għandhom effett dissważiv fuq is-soċjetà ċivili, aggravati minn attakki verbali u kampanji ta' malafama, inkluż minn uffiċjali ta' livell għoli. Fit-Turkija, l-ispazju ċiviku kompli jikkien minhabba pressjonijiet ġudizzjarji u amministrattivi sostnuti mill-awtoritajiet. Madankollu, f'xi pajjiżi, kien hemm ukoll żviluppi inkoraġġanti, inkluża l-attivazzjoni tal-Kunsill ta' Kooperazzjoni bejn il-Gvern u s-Soċjetà Ċivili fil-Maċedonja ta' Fuq u l-adozzjoni ta' tliet ligijiet biex jissahhu l-involvement u l-konsultazzjoni tal-organizzazzjonijiet taċ-ċittadini u tas-soċjetà ċivili fl-Ukrajna.

Riforma tal-amministrazzjoni pubblika

Il-progress generali fl-implimentazzjoni tar-rakkomandazzjonijiet dwar ir-**riformi tal-amministrazzjoni pubblika** huwa limitat. Filwaqt li l-pajjiżi kandidati juru li huma lesti jadottaw l-oqfsa strateġiċi u l-ghodod għall-ippjanar tal-politiki meħtieġa, l-implimentazzjoni għadha lura. Il-fatturi sottostanti jinkludu n-nuqqas ta' kapaċità amministrattiva, il-meħtieġa għal bidliet fil-kultura amministrattiva biex tiġi sostnuta r-riforma fit-tul, kif ukoll responsabbiltà politika insuffiċjenti. Il-politiċizzazzjoni tas-servizz pubbliku tibqa' sfida kruċjali fir-rigward tal-ġestjoni tar-riżorsi umani. Huwa meħtieġ progress sabiex tiġi żgurata kultura ta' responsabbiltà, peress li istituzzjonijiet ewlenin bħall-parlamenti nazzjonali jew l-uffiċċji supremi tal-awditjar ma jkunux qed jintużaw fil-potenzjal shih tagħhom fl-eżerċitar tal-kontroll fuq il-gvernijiet dwar kwistjonijiet ta' amministrazzjoni pubblika.

Il-pajjiżi kollha stabbilew qafas strateġiku kredibbli u rilevanti għall-**ġestjoni tal-finanzi pubbliċi**. Il-progress għadu pjuttost limitat għal aspetti ewlenin bħall-istabbiliment ta' kunsilli u sistemi fiskali indipendenti għall-monitoraġġ tad-dixxiplina fiskali u tad-dhul mit-taxxa, il-ġestjoni tal-investment pubbliku u r-rabta tal-ippjanar strateġiku mal-oqfsa baġitarji ta' terminu medju.

Ġudikatura u drittijiet fundamentali

Il-bieċa l-kbira tal-pajjiżi tat-tkabbir komplew jinvestu fil-funzjonament tal-**ġudikatura** tagħhom billi jimplimentaw riformi settorjali. Madankollu, l-impatt ta' dawn ir-riformi jippreżenta stampa mħallta. L-indipendenza u r-responsabbiltà komplew jissahhu, inkluż permezz ta' proċessi ta' skrutinju, fl-Albanija, fl-Ukrajna, fil-Moldova u permezz ta' nomina u funzjonament imtejba, trasparenti u bbażati fuq il-mertu tal-korpi ta' ġestjoni f'dawn il-pajjiżi. Fil-Montenegro, wara fażi intensiva ta' riformi fl-2024, l-implimentazzjoni tal-qafas legali mtejjeb li jggarantixxi l-indipendenza, l-imparzjalità u r-responsabbiltà tal-ġudikatura wasslet għal xi riżultati pożittivi inizjali. B'mod parallel, l-inflwenza indebita u t-tentattivi biex tiġi mxejjla l-indipendenza tal-ġudikatura mminaw l-istat tad-dritt u d-demokrazija fit-Turkija u sa ċertu punt fis-Serbja. Fil-Georgia, il-bidliet legali mminaw b'mod sever l-indipendenza u l-integrità tal-ġudikatura, u dan iggrava r-riskji ta' manipulazzjoni ġudizzjarja. F'pajjiżi oħra, kien hemm progress limitat fl-indirizzar tar-rakkomandazzjonijiet ewlenin għas-settur (bħal fil-Maċedonja ta' Fuq, fil-Bożnija-Ħerzegovina, fil-Kosovo). Fil-pajjiżi kollha, l-ilhuq tal-istandards Ewropej jeħtieġ sforz kontinwu ta' riforma, żieda fil-kapaċitajiet tal-korpi ta' ġestjoni u l-allokazzjoni ta' riżorsi umani, tekniċi u finanzjarji xierqa.

Il-korruzzjoni għadha tippreżenta sfida sinifikanti li l-pajjiżi tat-tkabbir jeħtieġ li jindirizzaw bħala kwistjoni ta' prijorità. Ittiehdu passi ulterjuri biex jissahhu l-oqfsa legali u istituzzjonali għall-prevenzjoni u l-ġlieda kontra l-korruzzjoni fl-Albanija, u fil-Moldova filwaqt li fil-Montenegro t-titjib adottat is-sena l-oħra qed jiġi kkonsolidat. L-emendi legiżlattivi fl-Ukrajna jirriskjaw li jdgħajfu istituzzjonijiet speċjalizzati kontra l-korruzzjoni iżda malajr

treggħu lura. Kwalunkwe azzjoni li ddghajjed jew li treggħa' lura riformi qawwija kontra l-korruzzjoni trid tiġi evitata. Iridu jiġu indirizzati diversi riskji ta' manipulazzjoni tal-Istat, b'mod partikolari fil-Bożnija-Herzegovina, fil-Georgia, fis-Serbja u fit-Turkija. Il-korruzzjoni fil-livelli għolja, il-kriminalità organizzata, il-frodi tat-taxxa u l-influwenza sproporzjonata tal-interessi personali fuq l-oqsma politiċi, ekonomiċi u pubbliċi, jeħtieġu azzjoni determinata biex jiġi żgurat l-istat tad-dritt u l-iżvilupp ekonomiku fil-pajjiżi tat-tkabbir. Ir-rieda politika, impenn għat-titjib tat-trasparenza u tal-integrità, inklużi sistemi effettivi għad-dikjarazzjonijiet tal-assi u l-identifikazzjoni u l-mitigazzjoni tal-kunflitti ta' interess huma essenzjali. Huwa meħtieġ approċċ olistiku, li jinkludi l-implimentazzjoni konsistenti tal-istrategiji kontra l-korruzzjoni u li jiżgura li l-korpi kontra l-korruzzjoni jkunu effettivi, indipendenti u jkollhom ir-riżorsi xierqa. Filwaqt li b'mod gradwali qed jissahħaħ ir-rekord, b'mod partikolari fl-Albanija, fil-Kosovo, fil-Montenegro, fil-Moldova u fl-Ukrajna, jeħtieġ li jkomplu u jiġu intensifikati aktar sforzi biex tiġi investigata l-korruzzjoni u jittiehdu passi kriminali kontrihha, speċjalment fl-ogħla livelli, fil-pajjiżi kollha tat-tkabbir. Huma meħtieġa wkoll aktar sforzi fil-ħolqien u fis-salvagwardja ta' ambjent favorevoli għall-għurnalizmu investigattiv u għas-soċjetà ċivili.

L-oqfsa legali għar-rispett, għall-protezzjoni u għat-twettiq tad-**drittijiet fundamentali** huma generalment fis-seħħ u l-allinjament mal-acquis tal-UE sar fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi tat-tkabbir. Madankollu, għad hemm lakuni fl-allinjament, b'mod partikolari dwar il-protezzjoni tad-data, id-drittijiet proċedurali u tal-vittmi, il-libertà tal-media, in-nondiskriminazzjoni, ir-reati ta' mibegħda u d-diskors ta' mibegħda, id-drittijiet tal-persuni b'diżabbiltà, inklużi l-aċċessibbiltà, l-ugwaljanza bejn il-ġeneri, id-drittijiet tal-persuni LGBTIQ u l-vjolenza abbażi tal-ġeneru. L-infurzar tad-drittijiet tal-bniedem mar għall-aġar f'xi pajjiżi u fil-każijiet kollha jeħtieġ segwitu aktar sistematiku tar-rakkomandazzjonijiet tal-korpi ta' monitoraġġ internazzjonali u Ewropej, tal-Ombudsman jew tal-istituzzjonijiet nazzjonali tad-drittijiet tal-bniedem, tal-korpi tal-ugwaljanza u tal-awtoritajiet tal-protezzjoni tad-data. Dawn l-istituzzjonijiet jeħtieġu wkoll riżorsi addizzjonali u kontinwi. L-indipendenza tagħhom jeħtieġ li tissahħaħ ukoll. Il-pajjiżi kollha jeħtieġ li jiżguraw li s-sentenzi tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem jiġu infurzati. Għad hemm tħassib dwar il-kundizzjonijiet ta' detenzjoni u l-miżuri għall-prevenzjoni tat-tortura u t-trattament hażin (b'mod partikolari fil-Maċedonja ta' Fuq, fl-Ukrajna, fil-Moldova u fil-Georgia). F'xi pajjiżi żdiedu r-restrizzjonijiet fuq il-libertajiet ta' assoċjazzjoni, ta' assemblea u tal-espressjoni, bħal fis-Serbja, fil-Turkija u fil-Georgia, f'din tal-aħħar inkluż permezz tal-introduzzjoni ta' leġislazzjoni repressiva.

Il-libertà tal-espressjoni, il-libertà u l-pluralizmu tal-media huma pilastri ewlenin ta' soċjetà demokratika. Jista' jiġi nnutat xi titjib fil-Montenegro u fil-Maċedonja ta' Fuq. B'mod generali, is-settur tal-media fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi tat-tkabbir għadu kkaratterizzat mill-konċentrazzjoni tal-media, u mill-influwenza politika, u huwa generalment espost għall-attivitajiet tal-manipulazzjoni tal-informazzjoni u interferenza minn barranin (FIMI, foreign information manipulation and interference). L-indipendenza tal-korpi regolatorji u tax-xandara tas-servizz pubbliku jeħtieġ li tiġi ggarantita, bi sforzi ulterjuri sabiex jissahħu l-pluralizmu, l-indipendenza u l-kwalità tar-rappurtar flimkien mal-kundizzjonijiet tax-xogħol tal-għurnalisti. L-intimidazzjoni tal-għurnalisti, inklużi l-kawżi strateġiċi kontra l-partecipazzjoni pubblika (SLAPPs), it-theddid, ir-rappreżalji, l-attakki fiżiċi u d-detenzjoni żdiedu f'diversi pajjiżi, u dan wassal għal rigress fis-Serbja, fil-Georgia u fit-Turkija. Irid jiġi stabbilit rekord ta' segwitu sistematiku mill-awtoritajiet għidizzjarji u tal-infurzar tal-ligi.

Huma meħtieġa sforzi kontinwi sabiex ikun hemm aktar allinjament mal-acquis tal-UE u biex tiġi żgurata l-implimentazzjoni effettiva tal-leġislazzjoni dwar l-ugwaljanza u n-**nondiskriminazzjoni**, biex jiġu indirizzati r-reati ta' mibegħda u d-diskors ta' mibegħda u

biex tiġi indirizzata d-diskriminazzjoni kontinwa kontra r-Rom, il-persuni LGBTIQ, il-persuni b'diżabbiltà u l-persuni li jagħmlu parti minn minoranzi. B'mod partikolari, il-**vjolenza abbażi tal-ġeneru** u l-vjolenza domestika għadhom mifruxa fil-pajjiżi tat-tkabbir u huma meħtieġa sforzi biex jiġu żgurati d-disponibbiltà u l-kapaċità effettivi ta' servizzi ta' appoġġ speċjalizzati għall-vittmi. **Il-protezzjoni tat-tfal** giet imsaħħa b'mod partikolari fl-Ukrajna, iżda l-pajjiżi kollha għandhom ikomplu jagħtu prijorità lill-integrazzjoni sistematika tas-sistemi ta' protezzjoni tat-tfal, filwaqt li jaċċelleraw id-deistituzzjonalizzazzjoni tat-tfal imsaħħda mill-kustodja kif ukoll tal-persuni b'diżabbiltà (inklużi t-tfal).

Ġustizzja, libertà u sigurtà

Il-progress kompli fil-**għlied kontra l-kriminalità serja u organizzata** bl-għan li jwaqqaf gruppi kriminali minn pajjiżi tat-tkabbir milli joperaw domestikament u internazzjonalment, inkluż fil-UE. L-isforzi biex jiġi żviluppat rekord sod ta' investigazzjonijiet, prosekuzzjonijiet u kundanni finali fl-oqsma kollha ta' kriminalità serja u organizzata wasslu għal xi progress, li juri titjib ġenerali kontinwu, u għandhom jiġu segwiti. Il-pajjiżi tat-tkabbir għandhom isahħu l-kapaċitajiet tagħhom li jwettqu investigazzjonijiet proattivi bbażati fuq l-intelligenza, sabiex ikunu jistgħu jindirizzaw każijiet kumplessi ta' kriminalità organizzata. Il-kapaċità ta' uffiċċji speċjalizzati tal-prosekutur biex imexxu prosekuzzjonijiet effettivi tal-gruppi tal-kriminalità organizzata tgiebet f'xi pajjiżi, b'mod partikolari l-Albanija, u għandha tiġi żviluppata aktar. Il-mekkaniżmi ta' kooperazzjoni u koordinazzjoni bejn l-istituzzjonijiet involuti fl-investigazzjoni u fil-prosekuzzjoni tal-kriminalità organizzata jeħtieġ li jissahħu wkoll f'diversi pajjiżi, b'mod partikolari fil-Bożnija-Herzegovina, fil-Georgia, fil-Moldova u fl-Ukrajna, u għandhom jiġu segwiti riformi kontinwi f'dawn l-aħħar żewġ pajjiżi.

L-infurzar tal-liġi u l-kooperazzjoni ġudizzjarja bejn l-Istati Membri tal-UE u l-pajjiżi tat-tkabbir komplew jagħtu riżultati pożittivi. Il-kooperazzjoni mas-CEPOL, mal-Europol, mal-Eurojust u mal-Uffiċċju tal-Prosekutur Pubbliku Ewropew (UPPE) hija stabbilita sew fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi tat-tkabbir. Ġew stabbiliti diversi skwadri ta' investigazzjoni kongunti ġodda, li wasslu għal arresti b'suċċess. Il-parteeipazzjoni fil-Pjattaforma Multidixxiplinari Ewropea Kontra t-Theddid Kriminali, filwaqt li għadha ma hijiex uniformi, intensifikat b'mod ġenerali u għandha tkompli tiġi segwita b'mod partikolari fl-interess ta' investigazzjoni u prosekuzzjoni effettivi ta' gruppi tal-kriminalità organizzata.

It-traffikar tad-drogi għadu wiehed mill-aktar oqsma mifruxa ta' attività ta' gruppi tal-kriminalità organizzata fil-pajjiżi tat-tkabbir. Id-drogi konfiskati għandhom jinqerdu b'mod aktar sistematiku, b'kampjun miżmum għal proċedimenti kriminali biss. Sar progress fl-istabbiliment ta' sistemi nazzjonali ta' twissija bikrija dwar sustanzi psikoattivi ġodda fl-Albanija, u fil-Moldova. F'konformità mal-mandat rivedut tagħha, qed tiġi żviluppata kooperazzjoni aktar b'saħħitha mal-Aġenzija tal-Unjoni Ewropea dwar id-Drogi.

L-implimentazzjoni tal-pjan direzzjonali reġjonali komprensiv dwar il-kontroll tal-**armi hfief u ta' kalibru żgħir (SALW, small arms and light weapons)** fil-Balkani tal-Punent tat riżultati pożittivi f'haġna oqsma u għandha tkompli. Bl-istess mod, il-Moldova qed tagħmel progress kostanti fil-kontroll tal-SALW u għandha tkompli tindirizza l-isfidi li fadal. Fl-Ukrajna, inkiseb ukoll progress tajjeb fil-kontroll tal-SALW, li għandu jkompli jgħanna.

Il-pajjiżi tat-tkabbir se jkollhom bżonn iżidu l-isforzi tagħhom **fil-għlied kontra t-traffikar ta' bnedmin** u biex ikomplu jnaqqsu n-numru ta' migranti irregolari mdahħla b'mod klandestin, fil-kuntest ta' tnaqqis sinifikanti fil-flussi migratorji irregolari lejn l-UE permezz tar-rotta tal-Balkani tal-Punent. Għandha tingħata attenzjoni partikolari lill-prevenzjoni tat-traffikar u lill-ġhoti ta' assistenza lill-vittmi tat-traffikar, inkluż l-evitar tat-traffikar mill-ġdid u t-trawwim tar-riintegrazzjoni. Il-pajjiżi tat-tkabbir, speċjalment is-Serbja, il-Montenegro, il-

Moldova u t-Turkija ħadu passi sinifikanti biex isahhu l-politiki tagħhom kontra t-traffikar billi jkomplu jsahhu l-qafas legali, istituzzjonali jew operazzjonali tagħhom għall-ġlieda kontra t-traffikanti u jassistu lill-vittmi.

Peress li l-kriminalità organizzata qed issir dejjem aktar attiva fl-ambjent digitali, huwa kruċjali li l-pajjiżi tat-tkabbir jibnu kapaċitajiet aktar b'saħħithom biex jinvestigaw il-kriminalità ffaċilitata miċ-ċibersigurtà.

Jehtieg li tittejjeb il-kapaċità li jiġu miġġielda **l-kriminalità ekonomika, il-frodi internazzjonali tat-taxxa u l-hasil tal-flus**. Il-Montenegro, il-Maċedonja ta' Fuq, l-Albanija, is-Serbja u l-Moldova għamlu progress fil-ġlieda kontra l-hasil tal-flus u l-finanzjament tat-terroriżmu fis-sena li għaddiet. Il-pajjiżi kollha tat-tkabbir jehtieg li jistabbilixxu rekord sod ta' investigazzjonijiet, prosekuzzjonijiet u kundanni finali f'kazijiet ta' hasil tal-flus, inkluż bħala reat indipendenti. F'dan ir-rigward huwa mehtieg allinjament ulterjuri mal-acquis tal-UE dwar il-kriminalizzazzjoni tal-hasil tal-flus, kif ukoll dwar il-ġlieda kontra l-finanzjament tat-terroriżmu u l-irkupru tal-assi. Xi pajjiżi għamlu progress fit-tnedija ta' investigazzjonijiet finanzjarji b'mod aktar sistematiku. Madankollu, b'mod ġenerali, il-kapaċità li jiġu mnedija tali investigazzjonijiet u li jiġu sekwestrati u kkonfiskati b'mod effettiv l-assi għadha insuffiċjenti. Sabiex jiġu traċċati u kkonfiskati b'mod effettiv il-flussi finanzjarji illeċiti, huma mehtieġa aktar sforzi fuq il-ġbir u t-tixrid ta' informazzjoni affidabbli, inkluż billi tittejjeb it-trasparenza tal-informazzjoni dwar is-sjeda benefiċjarja, jiġifieri b'mod partikolari permezz tar-reġistri tas-sjeda benefiċjarja, u billi jissahhah l-aċċess interistituzzjonali għall-bażijiet tad-data rilevanti. Barra minn hekk, għandhom jintużaw l-ghodod ta' konfiska kollha disponibbli. Filwaqt li t-twaqqif ta' uffiċċji għall-irkupru tal-assi għadu ma huwiex uniformi fil-pajjiżi tat-tkabbir, sar ċertu progress b'mod partikolari fl-Albanija u fil-Kosovo. Jehtieg li jiġu żviluppati kapaċitajiet addizzjonali biex jiġi indirizzat l-użu ħażin tal-kriptoaluti għal finijiet kriminali. Il-pajjiżi tat-tkabbir jehtigilhom jiżguraw li l-awtoritajiet doganali tagħhom ikollhom kapaċitajiet adegwati ta' implimentazzjoni u infurzar u li jikkooperaw ukoll mal-awtoritajiet tat-taxxa tagħhom.

It-terroriżmu, l-estremiżmu vjolenti u r-radikalizzazzjoni għadhom jehtieġu attenzjoni mill-qrib. Komplet l-implimentazzjoni tal-Pjan ta' Azzjoni Kongunt dwar il-Ġlieda kontra t-Terroriżmu għall-Balkani tal-Punent, filwaqt li f'Ottubru 2025 ġie ffirmat Pjan ta' Azzjoni Kongunt ġdid. Il-pajjiżi tat-tkabbir għandhom jiżguraw li l-oqfsa legali tagħhom jikkriminalizzaw ir-reati terroristiċi b'mod effettiv u jkunu allinjati mal-acquis tal-UE dwar il-prekursuri tal-isplussivi u l-kontenut terroristiku online. Ir-radikalizzazzjoni online, b'mod partikolari taż-żgħażaġh u tal-minorenni, u r-radikalizzazzjoni fil-ħabsijiet, għadhom l-aktar kuntesti ta' thassib u ta' sfida tar-radikalizzazzjoni. Huma mehtieġa sforzi akbar biex jiġu evitati dawn il-fenomeni, u għandhom jittiehdu miżuri konkreti kontra l-kontenut terroristiku online. Il-mekkaniżmi ta' koordinazzjoni għall-prevenzjoni u għall-ġlieda kontra t-terroriżmu u l-estremiżmu vjolenti għad iridu jiġu stabbiliti jew żviluppati aktar f'ħafna pajjiżi tat-tkabbir.

L-allinjament legiżlattiv u istituzzjonali mal-qafas tal-UE dwar ir-reżiljenza tal-entitajiet kritiċi għadu fi stadju bikri b'mod ġenerali. Huma mehtieġa aktar sforzi biex tiġi żviluppata legiżlazzjoni nazzjonali u biex tiġi identifikata infrastruttura kritika f'konformità mal-acquis tal-UE.

It-theddid ibridu għadu sfida politika, soċjetali u ta' sigurtà serja għall-pajjiżi tat-tkabbir. Dan it-theddid jinkludi l-attivitajiet ta' manipolazzjoni tal-informazzjoni u interferenza minn barranin (FIMI, foreign information manipulation and interference), l-attakki fiżiċi u ċibernetiċi, b'mod partikolari fuq l-infrastruttura kritika. Ifittex li jimmina l-valuri demokratiċi ewlenin tal-UE u jkisser is-soċjetajiet, kemm fl-UE kif ukoll fil-pajjiżi tat-

tkabbir. B'mod partikolari, il-Moldova wriet ir-reżiljenza tagħha fil-konfront tal-interferenza bla heda tar-Russja fil-kuntest tal-elezzjonijiet parlamentari. Madwar il-pajjiżi tat-tkabbir, huma meħtieġa sforzi akbar biex jingħalaq l-ispażju għall-FIMI, id-dizinformazzjoni u biex tiżdied ir-reżiljenza tas-soċjetà (ara wkoll il-parti IV ta' din il-komunikazzjoni). L-appoġġ tal-UE għall-pajjiżi kandidati u l-kooperazzjoni magħhom dwar it-titjib tar-reżiljenza reċiproka ġew imsaħħa aktar.

Migrazzjoni

L-UE tibqa' impenjata bis-shih li tikkoopera mal-Balkani tal-Punent u mat-Turkija u li tappoġġahom billi tiehu approċċ komprensiv biex tindirizza l-**migrazzjoni irregolari**, inkluż fil-ġlieda kontra l-faċilitazzjoni tad-dhul klandestin ta' migranti u t-traffikar ta' bnedmin, it-titjib tal-ġestjoni tal-fruntieri, il-kooperazzjoni dwar l-ażil, il-protezzjoni u l-akkoljenza, l-intensifikazzjoni tal-hidma fuq ir-ritorni filwaqt li tiżgura l-harsien tad-drittijiet fundamentali u l-kisba ta' aktar allinjament tal-politika dwar il-viżi. Filwaqt li l-flussi migratorji irregolari naqsu fir-rotot tal-Balkani tal-Punent, l-indirizzar tal-migrazzjoni irregolari tul din ir-rotta jeħtieġ vigilanza kostanti, b'mod partikolari l-attività illegali u vjolenti tan-networks kriminali involuti fil-faċilitazzjoni tad-dhul klandestin ta' migranti u t-traffikar ta' bnedmin.

Fl-2024, l-ghadd ta' qsim illegali tal-fruntieri lejn l-UE mill-Balkani tal-Punent naqas bi 78 % meta mqabbel mal-2023 – kontinwazzjoni tat-tnaqqis ta' 31 % irreġistrat fl-2023 meta mqabbel mal-2022. Ix-xejra 'l isfel drastika ppersistiet sa issa fl-2025, bi tnaqqis ulterjuri ta' 47 % fis-sejbiet matul l-ewwel 8 xhur tas-sena, meta mqabbla mal-istess perjodu tal-2024. Dan il-progress huwa marbut ma' sforzi msahħa ta' infurzar fi hdan ir-reġjun u l-pjan ta' azzjoni tal-UE dwar il-Balkani tal-Punent. Allinjament aktar mgħaġġel mal-acquis tal-UE matul dawn l-aħħar snin ikkontribwixxa wkoll għal ġestjoni mtejbja tal-fruntieri. L-oqsma ta' prijorità jinkludu l-ġestjoni effettiva tal-fruntieri, il-ġlieda kontra l-faċilitazzjoni tad-dhul klandestin ta' migranti u t-traffikar ta' bnedmin, iż-żieda tar-ritorni, u l-kooperazzjoni dwar l-ażil u l-protezzjoni, u s-sistemi ta' akkoljenza.

B'mod ġenerali, il-kooperazzjoni tal-UE mal-Balkani tal-Punent fil-ġlieda kontra l-faċilitazzjoni tad-dhul klandestin ta' migranti u t-traffikar ta' bnedmin qed iġġib riżultati operazzjonali. Is-shab tal-Balkani tal-Punent urew impenn kontinwu biex jikkooperaw f'dan il-qasam.

Matul l-ewwel nofs tal-2025, il-wasliet mit-Turkija tul ir-rotta tal-Lvant tal-Mediterran naqsu b'aktar minn terz u l-wasliet naqsu matul is-sottorotot kollha. Bl-istess mod, il-wasliet fl-Italja mit-Turkija naqsu b'36 % meta mqabbla mal-istess perjodu fl-2024. Filwaqt li r-rotot tal-baħar mit-Turkija lejn l-Italja u lejn Ċipru raw tnaqqis sostanzjali fl-2024, il-wasliet irregolari mit-Turkija lejn il-Greċja permezz tal-fruntieri tal-art żdiedu b'mod sostanzjali. Il-Kummissjoni qed timplimenta l-pjan ta' azzjoni tal-UE għar-rotta tal-Mediterran tal-Lvant adottat f'Ottubru 2023. L-UE tkompli tappoġġa l-isforzi sinifikanti tat-Turkija biex tospita 2,7 miljun rifuġjat, prinċipalment mis-Sirja, u tikkoopera mal-awtoritajiet Torok biex tipprevjeni l-migrazzjoni irregolari. L-implimentazzjoni tad-dikjarazzjoni UE-Turkija ta' Marzu 2016 u l-ftehim ta' riammissjoni bejn l-UE u t-Turkija tibqa' kruċjali għall-kooperazzjoni ġenerali bejn l-UE u t-Turkija. Il-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna għadha tikkawża spostament massiv tal-popolazzjoni fl-Ukrajna u fir-reġjun usa'. Il-pajjiżi fir-reġjun usa', u b'mod partikolari l-Moldova, komplew jospitaw rifuġjati Ukreni, u b'hekk ikkontribwew għall-isforzi ta' protezzjoni u integrazzjoni.

Għandu jiġi indirizzat allinjament ulterjuri mal-**lista tal-UE ta' pajjiżi terzi li jeħtieġu viża** bhala kwistjoni ta' prijorità mis-shab kollha tal-Balkani tal-Punent, sabiex jiġi evitat li jinholoq riskju migratorju jew għas-sigurtà għall-UE. Sakemm ikun hemm allinjament shih,

il-pajjiżi tat-tkabbir għandhom jiżguraw skrinjar rigoruż ta' ċittadini ta' pajjiżi terzi eżenti mill-obbligu tal-viża. Il-programmi u l-prattiki tal-ġoti ta' ċittadinanza b'investiment lil ċittadini ta' pajjiżi terzi li jeħtieġu viża fl-UE jgħallqu riskji għas-sigurtà jew ta' migrazzjoni irregolari, filwaqt li jimminaw il-politika tal-UE dwar il-viżi u għalhekk ma għandhomx jibqgħu kwistjoni ta' prijorità.

Applikazzjonijiet għall-ażil bla bażi ppreżentati minn ċittadini ta' shab tat-tkabbir eżenti mill-obbligu tal-viża għandhom jippreżentaw sfida sinifikanti għal xi Stati Membri tal-UE.

Hames ftehimiet godda dwar l-istatus li jippermettu lill-Aġenzija Ewropea għall-Gwardja tal-Fruntiera u tal-Kosta (Frontex) tiskjera timijiet addizzjonali ta' korpi permanenti tal-Gwardja Ewropea tal-Fruntiera u tal-Kosta fil-Balkani tal-Punent ġew innegożjati, iffirmati, jew imhaddma mill-2022.

L-allinjament tas-sistemi nazzjonali mar-**rekwiżiti ta' Schengen** avvanza. Dan huwa essenzjali biex il-pajjiżi tat-tkabbir jiġu mġammra bl-ġhodod u bir-riżorsi meħtieġa biex jiġu indirizzati l-isfidi komuni, inklużi t-tħeddijiet għas-sigurtà u l-migrazzjoni irregolari. Il-Montenegro, l-Albanija u s-Serbja għamlu progress fit-tfassil jew fl-implimentazzjoni tal-Pjanijiet ta' Azzjoni ta' Schengen taġġhom, filwaqt li l-oħrajn qed jiehdu miżuri preparatorji. L-ġoti ta' eżenzjonijiet mill-viża staġunali u l-permess ta' dħul mingħajr viża abbażi ta' viża jew permess ta' residenza mahruġ minn pajjiż terz ma għandhomx jikkomplew. L-aktar pajjiżi tat-tkabbir avvanzati għandhom jaċċelleraw l-isforzi taġġhom u jaħtru Koordinatur nazzjonali ta' Schengen responsabbli għat-tfassil, l-implimentazzjoni u l-monitoraġġ tal-Pjan ta' Azzjoni ta' Schengen.

Ekonomija

It-tkabbir ekonomiku baqa' relattivament robust fl-2024, u l-inflazzjoni naqset fil-biċċa l-kbira tal-ġaxar ekonomiji tat-tkabbir, minhabba prezzijiet globali aktar baxxi tal-prodotti bażiċi u pożizzjoni monetarja ġeneralment prudenti f'pajjiżi b'awtonomija monetarja. L-inflazzjoni aktar baxxa u l-paġi li qed jiżdiedu taw spinta lill-introjt disponibbli reali, u l-konsum aktar b'saħħtu tal-unitajiet domestiċi ġeneralment kien il-mutur ewlieni tat-tkabbir ekonomiku fil-Balkani tal-Punent, fil-Moldova u fil-Georgia. It-tkabbir annwali tal-PDG żdied fil-Georgia (9,4 %), fil-Kosovo (4,4 %) u fil-Maċedonja ta' Fuq (2,8 %), filwaqt li s-Serbja (3,9 %) u l-Albanija (4 %) ġeneralment żammew l-istess rati ta' tkabbir bħas-sena ta' qabel. It-tkabbir tal-PDG staġna fil-Moldova (0,1 %) prinċipalment minhabba tnaqqis sinifikanti fl-agrikoltura, filwaqt li naqas kważi bin-nofs fil-Montenegro (3,2 %) u kien moderat fil-Bożnija-Herzegovina (2,6 %) prinċipalment minhabba esportazzjonijiet aktar dgħajfa. L-ekonomija tal-Ukrajna wriet reżiljenza (2,9 %), iżda l-momentum iddgħajef minn nofs is-sena minhabba l-attakki intensifikati tar-Russja fuq l-infrastruttura kritika. Fit-Turkija, il-politiki monetarji stretti naqqsu d-domanda domestika u ġabu riekwilibriju fit-tkabbir ekonomiku (3,3 %) lejn l-esportazzjonijiet netti. Azzjoni politika kuraġġuża reġġgħet lura t-tendenza tal-inflazzjoni, iżda t-tensjonijiet politiċi domestiċi wasslu għal taqlib finanzjarju fir-rebbieġha tal-2025.

Il-bilanċi tal-kontijiet kurrenti marru għall-aġġar fil-biċċa l-kbira tal-ekonomiji tat-tkabbir fl-2024, u dan jirrifletti zieda fl-importazzjonijiet xprunata minn domanda domestika qawwiya. Id-dħul nett tal-investiment dirett barrani naqas f'it bħala sehem mill-PDG, iżda fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi dan kien kopra aktar mid-defiċit estern. Is-self lis-settur privat żdied fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi. Is-setturi bankarji żammew kapital robust u pożizzjonijiet tal-likwidità favorevoli, u l-profittabbiltà żdiedet fil-biċċa l-kbira tal-każijiet minhabba margnijiet tal-imġax għoljin kontinwi. L-indikaturi tal-kwalità tal-assi tjeġbu b'mod ġenerali.

Fl-2024, id-dħul tal-gvern żdied b'mod qawwi fil-Balkani tal-Punent u fil-Moldova. Fl-istess

hin, in-nefqa kienet aktar baxxa minn dik li kienet ibbaġitjata fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi, li spiss jirrifletti nefqa kapitali inqas minn dik ippjanata. L-eżekuzzjoni tal-baġit generalment irriżultat f'defiċits tal-gvern aktar baxxi milli mistennija. L-isfidi fiskali jirriżultaw, fost affarijiet ohra, minn bażijiet tad-dhul ristretti, dgħufijiet fil-ġestjoni tal-investment pubbliku, lakuni fil-governanza fiskali u dejn pubbliku moderat sa għoli f'xi każijiet.

Għalkemm il-biċċa l-kbira tal-ekonomiji tat-tkabbir raw xi titjib fis-suq tax-xogħol, bi tnaqqis fil-qgħad u rati ta' impjieg li qed jiżdiedu fl-2024, ir-rati ta' parteċipazzjoni baqgħu generalment baxxi u l-qgħad kien oġġla milli fl-UE, b'mod partikolari għan-nisa u għaż-żgħażaġh. Il-politiki attivi tas-suq tax-xogħol ma jimmirawx biżżejjed lejn l-aktar gruppi vulnerabbli tal-popolazzjoni filwaqt li x-xogħol mhux iddikjarat jibqa' ta' sfida. Id-diskrepanzi fil-hiliet strutturali jippersistu minhabba nuqqas ta' investment fil-kapital uman u fis-sistemi ta' edukazzjoni u taħriġ mhux żviluppati biżżejjed. Huwa meħtieġ titjib kontinwu tal-kwalità, ir-rilevanza u l-inklużività tal-edukazzjoni permezz ta' riformi komprensivi u l-promozzjoni tal-parteeipazzjoni taż-żgħażaġh biex jiġu indirizzati dawn l-isfidi. Jeħtieġ li l-konverġenza ekonomika timxi id f'id mal-konverġenza soċjali, abbażi tal-prinċipji tal-Pilastru tal-UE tad-Drittijiet Soċjali u tal-acquis soċjali tal-UE. Sabiex jinkiseb dan, huwa kruċjali li l-pajjiżi kollha tat-tkabbir jimxu 'l quddiem fl-iżvilupp ta' strutturi u istituzzjonijiet tas-suq tax-xogħol li jiffunzjonaw tajjeb, sistemi effettivi ta' protezzjoni soċjali u djalogu soċjali b'saħħtu.

L-10 pajjiżi tat-tkabbir kollha qed jiffaċċjaw l-isfida li jaċċelleraw ir-riformi strutturali biex jippermettu tkabbir sostenibbli fit-terminu medju u jagħmlu progress fl-ilhuq tal-kriterji ekonomiċi għas-shubija fl-UE. Dan jinvolvi li jiġi żgurat li l-ekonomiji tas-suq qed jiffunzjonaw u jintwera li kapaċi jlaħħqu mal-pressjoni kompetittiva u mal-forzi tas-suq fl-UE. Il-politiki ekonomiċi għandhom jappoġġaw ukoll għanijiet ambizzjużi skont it-tranzizzjoni ekoloġika u diġitali. It-twettiq ta' politiki ta' dekarbonizzazzjoni u reżiljenza huwa qasam li jeħtieġ attenzjoni urġenti mill-pajjiżi tat-tkabbir. L-UE tappoġġa l-isforzi ta' riforma tal-pajjiżi permezz tal-Pjanijiet ta' Tkabbir għall-Balkani tal-Punent⁸ u għall-Moldova⁹, tal-Pjan għall-Ukrajna¹⁰ u d-djalogu u r-rakkomandazzjonijiet intensi ta' politika maqbula b'mod kongunt fid-Djalogu Ekonomiku u Finanzjarju abbażi, fost l-ohrajn, tal-Programmi ta' Riforma Ekonomika¹¹.

III.3. KONVERĠENZA EKONOMIKA U SOĠJALI, KOMPETITTIVITÀ U INTEGRAZZJONI GRADWALI

It-tishih tar-rabtiet ekonomiċi bejn l-UE u l-pajjiżi tat-tkabbir huwa kruċjali għall-iżvilupp soċjoekonomiku u għall-kompetittività kemm tal-pajjiżi shab kif ukoll tal-UE. L-UE stabbiliet il-qafas u l-istrumenti biex **taċċellera l-konverġenza ekonomika u soċjali bejn il-pajjiżi tat-tkabbir u l-Istati Membri** qabel it-tkabbir. L-investment u r-riformi fil-Pjanijiet ta' Tkabbir għall-Balkani tal-Punent u għall-Moldova u fil-Faċilità għall-Ukrajna jappoġġaw u jhejju l-pajjiżi tat-tkabbir għas-shubija. Dawn l-istrumenti huma kkomplementati bil-possibbiltà pprovduta fil-ftehimiet ta' assoċjazzjoni u f'diversi ftehimiet settorjali ta' **integrazzjoni gradwali ulterjuri tal-pajjiżi kandidati** f'politiki magħżula tal-UE u f'inizjattivi ewlenin rilevanti tal-UE, li se jgħinuhom jimplimentaw l-acquis tal-UE, jintegraw gradwalment f'partijiet tas-suq uniku u jagħmlu t-tranzizzjoni biex isiru Stati Membri. Ir-

⁸ COM (2023) 691 final

⁹ COM (2024) 470 final

¹⁰ Ir-Regolament (UE) 2024/792

¹¹ Minhabba rigress fl-elementi fundamentali, il-Georgia ma kinitx mistiedna fid-Djalogu Ekonomiku u Finanzjarju tal-2025.

riflessjoni sistematika tad-dimensjoni tat-tkabbir fl-inizjattivi li ġejjin tal-UE se tkompli tiffacilita l-adeżjoni ta' Stati Membri futuri.

L-istrumenti finanzjarji li jappoġġaw il-konvergenza soċjoekonomika

Biex issaħħaħ l-**appoġġ tagħha għar-riformi** fil-pajjiżi tat-tkabbir, l-UE qed timxi lejn **istrumenti ffukati fuq ir-rizultati** bħal self ibbażat fuq il-politika u finanzjament ibbażat fuq ir-rizultati. Dan ipoġġi l-enfasi fuq il-kisba ta' eżiti konkreti aktar milli fuq ir-rimborż tal-kostijiet, u b'hekk l-appoġġ finanzjarju tal-UE jhalli impatt akbar u jkun allinjat b'mod strateġiku mal-prijoritajiet ewlenin ta' riforma.

Il-Faċilitajiet għar-Riforma u t-Tkabbir għall-Balkani tal-Punent¹² u għall-Moldova¹³, kif ukoll il-**Faċilità għall-Ukrajna**, jgħaddu l-appoġġ permezz ta' Pjanijiet u Aġendi ta' Riforma strutturali, u fil-qafas tagħhom l-iżborż tal-fondi huwa marbut ma' progress li jista' jitkejjel fir-riformi. Billi tippremja l-progress u ssaħħaħ ir-responsabbiltà, l-UE tgħin lis-sħab javvanzaw ir-riformi fil-governanza, fl-ekonomija, u fl-istat tad-dritt, filwaqt li jallinjaw aktar mill-qrib mal-istandards u l-valuri tal-UE. Dawn l-istrumenti mmirati jsaħħu l-impenn komuni tagħna lejn it-tkabbir sostenibbli, l-istabbiltà, u s-sħubija eventwali tal-UE. Il-pjanijiet il-ġodda ta' riforma u tkabbir u l-fatt li l-Faċilitajiet assoċjati diġà qed jiġu implimentati huma **dimostrazzjoni ċara ohra tal-appoġġ u tal-impenn determinat tal-UE**, u dan irawwem il-konvergenza ekonomika qabel l-adeżjoni. L-ewwel perjodi ta' implimentazzjoni diġà ġabu xi rizultati fl-aċċellerazzjoni tar-riformi. Il-pajjiżi tat-tkabbir jeħtieġ li jzommu l-momentum attwali u jirduppljaw l-isforzi tagħhom, biex iġibu benefiċċji saħansitra aktar konkreti għaċ-ċittadini tagħhom.

Il-Faċilità għall-Ukrajna hija l-istrument ewlieni tal-appoġġ tal-UE lill-Ukrajna. Hija torbot l-appoġġ finanzjarju ma' aġenda ambizzjuża ta' riforma li ttejjeb it-tkabbir bl-għan li tiffacilita t-trasformazzjoni strutturali filwaqt li tappoġġa t-triq tal-adeżjoni tal-Ukrajna lejn l-UE. Il-Faċilità għall-Ukrajna qed tilhaq l-oġettivi tagħha li tappoġġa l-htigijiet ta' finanzjament u r-rikostruzzjoni tal-Ukrajna, timmobilizza l-investimenti, ittejjeb l-appoġġ għas-soċjetà Ukrena u tippromwovi r-riformi meħtieġa għall-adeżjoni mal-UE. Mill-1 ta' Ottubru, il-Faċilità mmobilizzat EUR 31,3 biljun, li minnhom EUR 22,7 biljun ġew żborżati direttament lill-Istat taħt il-Pilastru I tal-Faċilità, fil-forma ta' appoġġ baġitarju.

Il-Pjan għall-Ukrajna, taħt l-ewwel pilastru tal-Faċilità għall-Ukrajna, jistabbilixxi l-istrateġija ta' riforma u investiment għall-pajjiż mill-2024 sal-2027, filwaqt li jippromwovi l-irkupru ekonomiku, ir-rikostruzzjoni u l-modernizzazzjoni tal-Ukrajna filwaqt li fl-istess ħin irawwem l-allinjament mal-acquis tal-UE. Il-passi konkreti stabbiliti fil-Pjan jinkludu firxa ta' miżuri essenzjali biex l-Ukrajna toqrob lejn l-acquis tal-UE fuq perjodu ta' żmien qasir, inkluż l-adozzjoni ta' leġislazzjoni li tавvanza l-implimentazzjoni tal-acquis tal-UE, l-implimentazzjoni tar-rakkomandazzjonijiet tal-UE u l-adozzjoni tal-istandards tal-UE f'diversi setturi. Fid-dawl tal-isfidi li ġgħib magħha l-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja, il-Pjan għall-Ukrajna ġie kemxejn emendat f'Ottubru 2025 biex jiċċara xi passi u jimmodifika ċerti skadenzi ta' implimentazzjoni, filwaqt li jzomm l-impenji ġenerali tal-Ukrajna kif kienu. Mit-28 ta' Ottubru 2025, ġew issodisfati 44 pass ta' riforma kif previsti taħt il-Pjan għall-Ukrajna, li jistabbilixxu l-bażi għall-irkupru fit-tul tal-Ukrajna, jaċċelleraw il-progress tal-Ukrajna lejn l-adeżjoni, u jgħinu biex l-istituzzjonijiet tal-Ukrajna jingiebu f'konformità mal-istandards tal-UE. Mill-passi kompluti, 11 minnhom jgħinu wkoll biex l-Ukrajna tiġi allinjata mal-acquis tal-UE. Riformi sinifikanti jinkludu kapaċità akbar għall-ġlieda kontra l-korruzzjoni, it-titjib tal-istandards ta' governanza korporattiva, is-sigurtà ekonomika, il-ġlieda kontra l-

¹²Ir-Regolament (UE) 2024/1449

¹³Ir-Regolament (UE) 2025/535

evażjoni tat-taxxa u l-adozzjoni ta' pjan nazzjonali għall-enerġija u l-klima u ta' ligi dwar il-klima, filwaqt li xi passi dwar ir-riformi, inklużi dawk relatati mas-sistema ġudizzjarja, għadhom pendenti.

Il-Pjan ta' Tkabbir tal-Moldova, adottat f'Ottubru 2024, għandu l-għan li jagħti spinta lill-konvergenza soċjoekonomika mal-UE u li jappoġġa l-proċess ta' adeżjoni, abbażi tal-implimentazzjoni ta' riformi relatati mal-UE. Il-Pjan huwa mibni fuq tliet pilastri li se jaċċelleraw ir-riformi soċjoekonomiċi u fundamentali, itejbu l-aċċess għas-suq uniku tal-UE u jżidu l-assistenza finanzjarja permezz ta' **Faċilità għar-Riforma u t-Tkabbir iddedikata għall-Moldova**. L-UE wettqet pakkett ta' appoġġ sostanzjali ta' EUR 1,9 biljun għall-perjodu 2025-2027 permezz tal-Faċilità li giet adottata f'Marzu 2025. L-Aġenda ta' Riforma, li fiha 153 riforma, giet adottata mill-Moldova fis-7 ta' Mejju, segwita mill-iffirmar tal-Ftehim dwar il-Faċilità u l-Ftehim dwar is-Self. L-implimentazzjoni ta' dan l-istrument se tappoġġa l-modernizzazzjoni tal-Moldova u t-tranżizzjoni tagħha għal Stat Membru futur b'suċċess. Il-prefinanzjament jammonta għal EUR 294 miljun, li minnhom EUR 270 miljun f'self li gie żborżat fil-11 ta' Ġunju u EUR 24,3 miljun f'għotjiet li se jappoġġaw proġetti ta' investiment approvati bil-Pjattaforma ta' Investiment għall-Viċinat fi stadju aktar tard. L-ewwel porzjon ta' self ta' EUR 18,9 miljun gie żborżat fit-2 ta' Settembru 2025, wara li l-Moldova ppreżentat l-ewwel passi ta' riforma tagħha. Flimkien, il-Pjan u l-Faċilità se jippermettu u jincentivaw ir-riformi u l-investimenti meħtieġa biex jithaffef il-proċess ta' adeżjoni u se jippromwovu wkoll it-tkabbir sostenibbli u d-dekarbonizzazzjoni tal-ekonomija tal-Moldova għall-benefiċċju tal-poplu tagħha.

Il-Pjan ta' Tkabbir għall-Balkani tal-Punent jinkludi **Faċilità għar-Riforma u t-Tkabbir iddedikata** ta' EUR 6 biljun, bl-għan li tagħti spinta lill-konvergenza soċjoekonomika tal-ekonomiji tal-benefiċjarji mal-UE u li taċċellera l-integrazzjoni ekonomika reġjonali u l-integrazzjoni progressiva fis-Suq Uniku. Il-Faċilità tippremja lill-Balkani tal-Punent għall-progress fl-implimentazzjoni ta' aġendi ta' riforma miftiehma u tappoġġa investimenti ewlenin f'oqsma prijoritarji permezz tal-Qafas ta' Investiment għall-Balkani tal-Punent. Ġew rilaxxati fondi mdaqqsa skont l-ewwel żewġ sessjonijiet ta' rappurtar tal-Faċilità, li juru li l-approċċ innovattiv tagħha bbażat fuq il-prestazzjoni qed jagħti riżultati konkreti. Madankollu, jeħtieġ li l-benefiċjarji jkomplu bl-isforzi biex ilestu l-passi ta' riforma li fadal sabiex jiksibu bis-sħiħ il-benefiċċji ta' dan l-istrument.

F'Ottubru 2024, il-Kummissjoni adottat deċiżjoni li tapprova hames **Aġendi ta' Riforma**. L-implimentazzjoni ta' riformi relatati bdiet fl-2025, u parti mill-prefinanzjament gie żborżat lill-Albanija, lill-Montenegro, lill-Maċedonja ta' Fuq u lis-Serbja. F'Lulju 2025, il-Kummissjoni adottat żewġ deċiżjonijiet biex tirrilaxxa fondi lill-Montenegro u lill-Maċedonja ta' Fuq abbażi tal-ewwel ċiklu ta' kundizzjonijiet ta' pagament issodisfati sa Marzu 2025. F'Ottubru 2025, il-Kummissjoni awtorizzat żborż ulterjuri ta' fondi lill-Albanija, lill-Montenegro u lill-Maċedonja ta' Fuq bit-tieni ċiklu ta' kundizzjonijiet ta' pagament, b'rikonossiment tal-progress sostanzjali fir-riforma u l-issodisfar ta' 30 kundizzjoni tal-Aġenda ta' Riforma. Minhabba d-dewmien inizjali fl-adozzjoni tal-Aġenda ta' Riforma tagħha, f'Lulju 2025, il-Kummissjoni kellha tnaqqas l-allokazzjoni indikattiva tal-Bożnija-Herzegovina taht il-Faċilità għar-Riforma u t-Tkabbir b'10 %. Il-Bożnija-Herzegovina ppreżentat l-Aġenda ta' Riforma f'Settembru 2025 għall-approvazzjoni tal-Kummissjoni. Ir-ratifika tal-Ftehimiet dwar il-Faċilità u s-Self mill-Kosovo għadha pendenti, minhabba l-imblokk politiku, u b'hekk l-implimentazzjoni tal-passi miftiehma fl-Aġenda ta' Riforma tal-Kosovo kienet limitata.

Il-Faċilità tikkomplementa l-assistenza lill-Balkani tal-Punent permezz tal-**Istrument għall-Assistenza ta' Qabel l-Adeżjoni** (IPA III, Instrument for Pre-accession Assistance)¹⁴. L-istrument jiffoka fuq il-bini tal-kapaċitajiet amministrattivi u istituzzjonali, kif ukoll fuq l-implimentazzjoni tal-Pjan Ekonomiku u ta' Investiment għall-Balkani tal-Punent¹⁵ tal-2020, l-introduzzjoni ta' inizjattivi fl-ambitu tal-Istrateġija Global Gateway¹⁶, l-appoġġ tat-tkabbir ekonomiku u l-promozzjoni tat-tranżizzjoni doppja ekoloġika u diġitali.

Il-programmazzjoni tal-IPA III għall-perjodu 2025-2027 tiffoka fuq approċċ immexxi mill-politika. Dan l-approċċ jikkonforma mal-Faċilità għar-Riforma u t-Tkabbir għall-Balkani tal-Punent, filwaqt li jiżgura li l-appoġġ bilaterali tal-UE jkun strateġiku kif ukoll li jhalli impatt. Il-programm multinazzjonali tal-IPA III huwa mistenni li jmexxi l-implimentazzjoni tal-Pjan ta' Tkabbir għall-Balkani tal-Punent, filwaqt li jsaħħah l-impenn tal-UE għal dan ir-regjun. Dan l-approċċ jiggarrantixxi li l-inizjattivi kollha jaħdmu flimkien mal-isforzi ta' pajjiżi individwali, u b'hekk jimmassimizzaw l-effettività u l-ilħuq tal-appoġġ tal-UE.

Integrazzjoni gradwali

L-integrazzjoni, aċċellerata, jew gradwali tfittex li ġġib ċerti vantaġġi tal-adeżjoni futura tal-UE fl-istadju ta' qabel l-adeżjoni billi tippermetti lil pajjiż kandidat jintegra f'oqsma speċifiċi tal-politika tal-UE, b'mod partikolari partijiet mis-Suq Uniku tal-UE, ladarba jkun hemm fis-seħh allinjament legiżlattiv u l-kapaċità li jiġi implimentat l-acquis tal-UE. Dan jipprovdi inċentiv għall-allinjament u l-implimentazzjoni bikrija tal-acquis tal-UE. L-integrazzjoni gradwali hija prova ċara li l-UE qed tagħmel il-parti tagħha billi tressaq offerti għall-pajjiżi shab biex iħaffu u jsaħħu l-integrazzjoni mal-UE, u b'hekk iwittu t-triq għat-tkabbir. L-integrazzjoni gradwali ma hijiex sostitut għat-tkabbir iżda għodda biex tappoġġah. Konsegwentement, il-proċediment b'integrazzjoni gradwali jehtieg impenn kredibbli u reali mill-pajjiżi tat-tkabbir biex jipproċedu fit-triq tal-adeżjoni u jagħmlu progress f'oqsma ta' importanza għall-oġġettivi ġeostrateġiċi tal-UE, bħaż-żamma tal-istat tad-dritt u tad-demokrazija u wkoll b'mod aktar ġenerali, l-allinjament mal-PESK, u b'hekk il-proċess ta' adeżjoni jsir aktar dinamiku u inkrementali. Il-ftehimiet li jagħtu aċċess għas-suq intern lill-pajjiżi tat-tkabbir fil-kuntest tal-integrazzjoni gradwali tagħhom se jinkludu qafas istituzzjonali robust kif ukoll salvagwardji legali u mekkaniżmi għas-soluzzjoni tat-tilwim ibbażati fuq it-trattati tal-UE li jiżguraw l-integrità tas-suq intern u l-applikazzjoni konsistenti tad-dritt tal-Unjoni.

Fir-rigward tal-Balkani tal-Punent, l-avvanz tal-ħidma li s-sitt shab impenjaw ruħhom għaliha fil-kuntest tas-Suq Reġjonali Komuni huwa prekondizzjoni għal integrazzjoni aktar mill-qrib mas-suq uniku, filwaqt li l-ebda sieheb tal-Balkani tal-Punent ma għandu jkun jista' jimblokka l-aċċess għas-suq uniku tal-UE għal kwalunkwe sieheb mill-ħamsa l-oħra.

Għall-Ukrajna u l-Moldova, iż-Żoni ta' Kummerċ Hieles Approfonditi u Komprensivi wrew li huma oqfsa legali affidabbli u flessibbli u, aktar importanti minn hekk, strumenti effettivi għat-trawwim tal-integrazzjoni gradwali tagħhom. Għall-Balkani tal-Punent, il-Pjan ta' Tkabbir tal-2023 offra triq għal integrazzjoni gradwali, filwaqt li kompli jibni fuq il-Ftehimiet ta' Stabbilizzazzjoni u Assoċjazzjoni.

Il-Moldova, l-Ukrajna u s-shab tal-Balkani tal-Punent il-koll ibbenefikaw minn integrazzjoni gradwali, bl-2025 sena kruċjali f'diversi oqsma. L-integrazzjoni gradwali tmexxi l-allinjament mal-acquis tal-UE, b'riżultati diġà viżibbli fl-oqsma tat-**telekomunikazzjoni (roaming), tal-pagamenti, tal-ibbankjar** u tal-legiżlazzjoni kontra l-ħasil tal-flus (Żona

¹⁴Ir-Regolament (UE) 2021/1529

¹⁵ COM (2020) 641 final

¹⁶ JOIN/2021/30 final

Unika ta' Pagamenti bl-Euro, SEPA), **tad-dwana, tal-enerġija u tal-prodotti industrijali**. Oqsma oħra ta' integrazzjoni gradwali jinkludu l-agrikoltura, is-servizzi fiduċjarji, l-isparju, il-kura tas-saħħa, it-trasport u d-difiża. Il-hidma f'dawn l-oqsma kollha se tkompli tiġi żviluppata.

Ittiehdu passi sinifikanti biex is-shab tat-tkabbir jiġu integrati fiż-żona tar-**“roaming daqslikieku f'pajjiżek” tal-UE**. Fl-2025, il-Kunsill adotta d-deċiżjonijiet li se jagħtu aċċess reċiproku għar-roaming għall-Ukrajna u għall-Moldova mill-1 ta' Jannar 2026. Dan se jgħib vantaġġi għan-nies, inklużi l-anzjani Ukreni spostati, billi jippermettilhom jibqgħu konnessi lil hinn mill-fruntieri mingħajr spejjeż addizzjonali. Il-Balkani tal-Punent komplew jimplimentaw il-Ftehim Reġjonali dwar ir-Roaming tal-2019 u l-ftehim volontarju minn operatori ewlenin tat-telekomunikazzjoni biex inaqqsu t-tariffi tar-roaming tad-data mal-UE, li dahlu fis-seħħ fl-1 ta' Ottubru 2023. Fl-istess hin, il-Kummissjoni qed tinvolvi ruħha mal-operaturi u qed thejji biex tipproponi sitt ftehimiet bilaterali biex testendi ż-żona tar-**“roaming daqslikieku f'pajjiżek”** għas-shab tal-Balkani tal-Punent, sabiex tagħtihom benefiċċji komparabbli u timponi obbligi komparabbli bħal dawk mogħtija lill-Ukrajna u lill-Moldova.

F'termini ta' **servizzi ta' pagament**, stadju importanti kien l-inklużjoni tal-Montenegro, tal-Albanija, tal-Maċedonja ta' Fuq, tal-Moldova, u tas-Serbja fl-ambitu ġeografiku tal-iskemi taż-**Żona Unika ta' Pagamenti bl-Euro (SEPA)**¹⁷. Permezz ta' dan, l-istituzzjonijiet finanzjarji tagħhom jistgħu jipparteċipaw fl-iskemi ta' pagament tas-SEPA, u b'hekk it-trasferimenti tal-Euro jsiru aktar faċli u biex iwittu t-triq għal kostijiet u hinijiet ta' pproċessar imnaqqsa. Sabiex jissieħbu fis-SEPA, il-pajjiżi kellhom jallinjaw mar-regoli finanzjarji ewlenin tal-UE, inkluż dwar il-ġlieda kontra l-ħasil tal-flus u l-finanzjament tat-terroriżmu, u b'hekk isahħu l-integrità u s-sigurtà tas-sistemi finanzjarji tagħhom filwaqt li fl-istess hin javvanzaw il-proċess ta' adeżjoni tagħhom. Filwaqt li l-proċess ta' applikazzjoni tal-Kosovo għadu għaddej, il-Bożnija-Ħerzegovina u l-Ukrajna qed jaħdmu fuq l-applikazzjoni tagħhom.

Il-kooperazzjoni doganali, inkluż dwar il-kontroll doganali u l-facilitazzjoni, hija komponent kritiku iehor tal-integrazzjoni gradwali. Rigward il-Moldova, qafas ta' rikonossiment reċiproku għall-operaturi ekonomiċi awtorizzati (AEO, authorised economic operators) ilu fis-seħħ mill-2022. Għaddejja hidma fuq ftehim simili mal-Ukrajna. Inkiseb progress fl-implimentazzjoni tal-Protokoll Addizzjonali 5 għall-Ftehim tas-CEFTA li jipprevedi r-rikonossiment reċiproku tal-programmi tal-AEO tal-partijiet tas-CEFTA, u dan jistabbilixxi l-bażi għal qafas ta' rikonossiment reċiproku mal-UE. Il-Maċedonja ta' Fuq, is-Serbja, il-Georgia u l-Ukrajna diġà ssieħbu fil-Konvenzjoni dwar it-Tranzitu Komuni, ftehim kruċjali iehor li jhaffef il-moviment transfruntier ta' merkanzija. Il-Moldova u l-Montenegro ġew mistiedna jissieħbu fil-Konvenzjoni fit-1 ta' Novembru 2025, filwaqt li l-Bożnija-Ħerzegovina u l-Albanija qed jaċċelleraw it-thejjijiet tagħhom. Dawn l-inizjattivi jgħibu benefiċċji konsiderevoli, bħat-tnaqqis fil-kontrolli doganali u perjodi ta' żmien għall-iżdoganar iqsar, filwaqt li jsahħu l-kapaċità tal-pajjiżi li jipprevjenu u jidentifikaw flussi kummerċjali illeċiti. Il-pajjiżi tat-tkabbir jehtigilhom jiżguraw li s-sistemi diġitali tagħhom ikunu allinjati mal-acquis doganali diġitali tal-UE mal-adeżjoni, li huwa kritiku għall-interessi finanzjarji u għas-sigurtà tal-UE. Il-kooperazzjoni bejn l-UE u l-pajjiżi kandidati fil-qasam tat-tassazzjoni għandha tissahħaħ ukoll qabel l-adeżjoni sabiex il-pajjiżi kandidati jlestu biex jissieħbu fis-suq uniku tal-UE.

Għaddejja hidma biex is-shab tat-tkabbir jiġu integrati fil-**ktajjen tal-provvista industrijali**

¹⁷ L-Albanija, il-Montenegro, il-Maċedonja ta' Fuq, il-Moldova u s-Serbja huma koperti fl-ambitu ġeografiku tas-SEPA, u banek individwali tal-Albanija, tal-Montenegro, tal-Maċedonja ta' Fuq u tal-Moldova dahlu fl-iskemi ta' pagament tas-SEPA fis-6 ta' Ottubru 2025. Il-banek individwali tas-Serbja qed jaħdmu biex jissieħbu fi skemi ta' pagament sa Mejju 2026.

tal-UE. Bhalissa ghaddejjin ftehimiet dwar il-valutazzjoni tal-konformità u l-aċċettazzjoni tal-prodotti industrijali mal-Ukrajna, mal-Moldova u mas-Serbja, bl-implimentazzjoni għall-Ukrajna antiċipata fl-2026. Fl-istess ħin, il-Kummissjoni pproponiet qafas biex tizzied l-integrazzjoni gradwali tal-Balkani tal-Punent, tal-Ukrajna u tal-Moldova f'setturi industrijali strateġiċi, bl-għan li tigi ffaċilitata l-integrazzjoni tal-industriji tagħhom fil-ktajjen tal-valur Ewropej qabel l-adeżjoni sħiħa mal-UE. Il-pajjiżi tat-tkabbir jista' jkollhom rwol sinifikanti fl-isforzi tad-dekarbonizzazzjoni billi jaċċelleraw it-tranzizzjoni lejn l-enerġija rinnovabbli, iċ-ċirkolarità u jappoġġaw il-ktajjen tal-valur għat-teknoloġiji nodfa u għall-materja prima kritika.

Fl-aħħar nett, rigward l-**enerġija**, l-integrazzjoni tas-shab kollha tat-tkabbir fis-suq intern tal-enerġija tal-UE tkompli fil-kuntest tal-qafas tal-Komunità tal-Enerġija. Għaddejja hidma biex is-suq tal-elettriku tal-Ukrajna jiġi integrat fis-suq tal-UE sal-2027, b'mod parallel mal-Moldova. Dan jinkludi wkoll aktar integrazzjoni fis-suq tal-gass tal-UE. L-integrazzjoni tas-swieq tal-enerġija tal-Balkani tal-Punent fl-UE tkompli wkoll.

III.4 KOOPERAZZJONI REĠJONALI U RELAZZJONIJIET TAJBIN TA' VIĊINAT

Fil-Balkani tal-Punent, ir-**relazzjonijiet tajbin ta' viċinat u l-kooperazzjoni reġjonali** huma elementi essenzjali tal-proċessi ta' Stabbilizzazzjoni u ta' Assoċjazzjoni u ta' tkabbir. Huwa importanti ferm li jingheleb il-legat tal-passat u li jiġi indirizzat it-tilwim li jirriżulta mill-kunflitti tas-snin 90. Għad iridu jiġu solvuti kwistjonijiet bilaterali pendenti importanti, inklużi kwistjonijiet dwar il-fruntieri, it-twassil tal-gustizzja lill-vittmi tar-reati tal-gwerra, l-identifikazzjoni tal-persuni neqsin li fadal, u l-istabbiliment ta' rekord preċiż ta' atroċitajiet tal-passat fil-livell reġjonali. Filwaqt li tirrikonoxxi l-kumplessità tar-rikonċiljazzjoni, l-UE permezz tad-diversi strumenti u politiki tagħha tibqa' lesta li tappoġġa u tiffaċilita l-isforzi kollha.

Il-kwistjonijiet bilaterali jkomplu jaffettwaw b'mod negattiv il-proċess ta' adeżjoni tal-pajjiżi tat-tkabbir u qed iżommu lura l-integrazzjoni reġjonali. Il-qafas tat-tkabbir jippermetti ambjent politiku ġenerali li jwassal biex jiġu indirizzati kwistjonijiet bilaterali pendenti *bona fide* u biex jinstabu soluzzjonijiet aċċettabbli b'mod reċiproku, li l-Kummissjoni tista' tiffaċilita.

Ir-reġjun tal-Balkani tal-Punent għandu l-ambizzjoni li johloq **Suq Reġjonali Komuni** (CRM, Common Regional Market) li għandu l-għan li jiżgura l-libertà tal-moviment tal-persuni, tas-servizzi, tal-merkanzija u tal-kapital. Dan se jiffaċilita l-impjiegi, il-kummerċ u l-proċeduri doganali bejn is-shab. Din il-hidma dwar l-iżvilupp tas-CRM hija kkoordinata mill-**Kunsill għall-Kooperazzjoni Reġjonali** u mill-Ftehim dwar il-Kummerċ Hieles tal-Ewropa Ċentrali fi shubija mal-Forum ta' Investiment tal-Kamra tal-Balkani tal-Punent 6, għal involviment imsaħħaħ mas-settur privat.

Sar progress fl-implimentazzjoni tal-pjan ta' azzjoni tas-CRM, bl-adozzjoni ta' hames ftehimiet tal-mobbiltà matul l-aħħar 3 snin, relatati mad-Dokumenti tal-Identifikazzjoni tal-ivvjaġġar, mar-rikonoxximent ta' kwalifiki professjonali u akkademiċi, u mal-aċċess għall-edukazzjoni għolja. Sabiex jinghelbu d-diffikultajiet li ilhom jeżistu, ittiehdu għadd ta' deċiżjonijiet sostanzjali fil-Kumitat Kongunt tas-CEFTA f'Ottubru 2024, li estendew il-benefiċċji potenzjali li jirriżultaw mis-CRM.

Il-konnettività reġjonali baqgħet prijorità fl-aġenda permezz ta' kooperazzjoni fl-oqsma tat-trasport, tal-enerġija u tat-teknoloġiji digitali. Il-Komunità tat-**Trasport** kompliet tavvanza l-allinjament regolatorju u l-integrazzjoni reġjonali, filwaqt li tippromwovi l-faċilitazzjoni tat-trasport permezz tal-inizjattiva ta' Korsiji Hodor. Bħala parti minn dawn l-isforzi, qed issir l-

implimentazzjoni tal-pjanijiet direzzjonali dwar il-11-il punt ta' qsim l-aktar attivi, kif miftiehem fis-Summit bejn l-UE u l-Balkani tal-Punent f'Diċembru 2024. Il-Kummissjoni Ewropea impenjat ruhha li tipprovdi appoġġ finanzjarju biex tindirizza l-htigijiet tal-infrastruttura permezz tal-Programm dwar it-Trasport Sikur u Sostenibbli, se tipprovdi appoġġ tekniku biex jithejjew studji tekniċi għall-investimenti, u qed tiffaċilita diskussjonijiet bilaterali mal-ġirien tal-UE dwar il-proċeduri ta' armonizzazzjoni. Il-Korsiji ta' Solidarjetà bejn l-UE u l-Ukrajna jkomplu jipprovdu rotot loġistiċi għal flussi kummerċjali kritiċi bejn l-Ukrajna, il-Moldova, l-UE u l-bqija tad-dinja.

Fiz-żona diġitali, minbarra l-allinjament mal-acquis tal-UE u l-varar ta' infrastruttura robusta, stabbli u sigura (f'konformità mas-Sett ta' Ghodod għaċ-Ċibersigurtà tal-5G tal-UE, u oqfsa komprensivi u reżiljenti għaċ-ċibersigurtà), huwa fundamentali wkoll għall-Balkani tal-Punent li jiżviluppaw oqfsa tal-identità diġitali u servizzi pubbliċi diġitali. Ir-reġjun huwa impenjat li johloq kartieri nazzjonali tal-identità diġitali u sussegwentement "kartiera tal-Balkani tal-identità diġitali" reġjonali sa tmiem l-2027. Aktar minn 300 muniċipalità applikaw għall-WiFi għall-Balkani tal-Punent, u l-ewwel hotspots se jiġu installati matul l-2025. Il-Kummissjoni qed tappoġġa wkoll seba' Ċentri Ewropej tal-Innovazzjoni Diġitali fir-reġjun, li għandhom jgħinu biex titnaqqas id-diskrepanza fil-hiliet fit-teknoloġiji diġitali, inkluża l-intelligenza artifiċjali, b'aktar ċentri li għandhom jiġu ffinanzjati minn sejha għal proposta li għaddejja bħalissa.

Il-ftehimiet bilaterali eżistenti, inkluż il-Ftehim ta' Prespa bejn il-Greċja u l-Maċedonja ta' Fuq u t-Trattat ta' Hbiberija, Relazzjonijiet Tajbin ta' Viċinat u Kooperazzjoni bejn il-Bulgarija u l-Maċedonja ta' Fuq, jehtieg li jiġu implimentati *bona fide* mill-partijiet kollha.

Kemm għall-**Kosovo** kif ukoll għas-**Serbja**, l-avvanz fit-triq rispettiva tagħhom lejn l-UE jkompli jiddependi fuq progress sinifikanti fin-**normalizzazzjoni** tar-relazzjonijiet tagħhom. It-thassib politiku domestiku fuq iż-żewġ naħat xekkel passi deċiżivi lejn l-implimentazzjoni tal-Ftehim tal-2023 dwar il-Perkors għan-Normalizzazzjoni u l-anness ta' akkumpanjament tiegħu. Fin-nuqqas ta' impenn kostruttiv, iż-żewġ partijiet jirriskjaw li jitilfu opportunitajiet kbar. Il-progress lejn in-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet huwa wkoll rekwiżit skont il-Faċilità għar-Riforma u t-Tkabbir għall-Balkani tal-Punent.

L-Ukrajna intensifikat b'mod strateġiku l-impenn diplomatiku tagħha biex issaħħaħ ir-relazzjonijiet mal-ġirien tagħha, speċjalment mal-Istati Membri tal-UE. Fil-kuntest tal-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja, il-ġirien tal-Ukrajna li huma membri tal-UE, b'mod partikolari, u diversi pajjiżi kandidati pprovdew appoġġ lill-Ukrajna permezz ta' assistenza politika, umanitarja, ekonomika, teknika u ta' difiża. Id-dedikazzjoni tal-Ukrajna għall-istabbiltà u l-integrazzjoni reġjonali hija riflessa fil-parteciċipazzjoni attiva tagħha f'diversi formati reġjonali, *pereż.* is-Shubija tal-Lvant, l-Inizjattiva tal-Ewropa Ċentrali, l-Organizzazzjoni għas-Sigurtà u l-Kooperazzjoni fl-Ewropa, l-Organizzazzjoni tal-Kooperazzjoni Ekonomika tal-Baħar l-Iswed, l-Organizzazzjoni għad-Demokrazija u l-Iżvilupp Ekonomiku, u l-Kunsill għall-Kooperazzjoni Reġjonali.

Il-Moldova żżomm relazzjonijiet tajbin mal-ġirien tagħha u ma' pajjiżi kandidati oħra permezz ta' inizjattivi bilaterali, trilaterali u reġjonali. Isiru skambji regolari mal-Ukrajna u mal-pajjiżi tal-Balkani tal-Punent dwar il-proċess ta' adeżjoni. Fil-kuntest tal-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna, il-Moldova għandha kooperazzjoni b'saħħitha u mtejba mal-Ukrajna u mar-Rumanija, inkluż f'formati trilaterali b'mod partikolari dwar is-sigurtà tal-enerġija, it-trasport u l-konnettività kemm fil-livelli tekniċi kif ukoll f'dawk għoljin. Il-gvern tal-Moldova allinja b'mod konsistenti mad-dikjarazzjonijiet internazzjonali li jikkundannaw l-aggressjoni militari tar-Russja u wera solidarjetà mal-Ukrajna.

L-involvement mill-ġdid bejn it-**Turkija** u l-Greċja kompli. It-Turkija ma involviet ruħha fl-ebda attività ta' thaffir mhux awtorizzat fil-Lvant tal-Mediterran jew f'titjiriet fuq il-gzejjer Griegi fil-Baħar Eġew matul il-perjodu ta' rappurtar, izda gie rrapportat ksur tar-regolamenti Griegi dwar l-ispazju tal-ajru u t-traffiku. Il-ksur tal-ibħra territorjali Griegi kompli jigi rrapportat b'żieda notevoli fl-inċidenti meta mqabbel mal-perjodu ta' rappurtar preċedenti. Il-kwistjoni mhux solvuta dwar il-blata kontinentali u ż-żoni ekonomiċi esklużivi kompliet tpoġġi pressjoni fuq ir-relazzjonijiet bilaterali, izda d-djalogu kompli.

F'Diċembru 2024, il-Kunsill¹⁸ reġa' saħaq li l-UE tagħti importanza partikolari lill-issoktar tat-taħditiet ta' **riżoluzzjoni rigward Ċipru** u l-progress fihom biex issaħħaħ aktar il-kooperazzjoni bejn l-UE u t-Turkija. Fil-perjodu ta' rappurtar, it-Turkija ma ghamilx progress lejn in-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet tagħha mar-Repubblika ta' Ċipru u baqgħet ma ssodisfatx l-obbligu tagħha li timplimenta bis-sħiħ il-Protokoll Addizzjonali għall-Ftehim ta' Assoċjazzjoni bejn l-UE u t-Turkija. It-Turkija kompliet tirrifjuta l-mudell tal-federazzjoni bikomunitarja u bizonali bbażat fuq ir-riżoluzzjonijiet tal-Kunsill tas-Sigurtà tan-NU u kompliet tippromwovi soluzzjoni ta' żewġ Stati. Fl-istess hin, it-Turkija ħadet sehem fiż-żewġ laqgħat informali tal-ħames partijiet li saru taħt l-awspicji tas-SĠNU. Il-kandidat tal-oppożizzjoni li rebaħ l-elezzjonijiet li se jmexxi lill-komunità Ċiprijotta Torka f'Ottubru 2025 esprima t-thejjija għal taħditiet formali ta' riżoluzzjoni. F'Diċembru 2024, l-UE laqgħet il-passi meħuda mis-SĠNU għall-issoktar tat-taħditiet ta' riżoluzzjoni u, f'Mejju 2025, il-ħatra mill-ġdid tal-Mibgħut Personali tas-SĠNU għal Ċipru. F'Mejju 2025, il-Kummissjoni Ewropea ħatret Mibgħut Speċjali għal Ċipru. L-UE kkonfermat, l-aktar reċentement fil-konkluzjonijiet tal-Kunsill Ewropew ta' April 2024 u fil-Konkluzjonijiet tal-Kunsill ta' Diċembru 2024¹⁹, ir-rieda tagħha li jkollha rwol attiv fl-appoġġ tal-istadji kollha tal-proċess immexxi min-NU, bil-mezzi kollha xierqa għad-dispożizzjoni tagħha. Issa huwa ta' importanza kbira li t-Turkija timpenja ruħha u tikkontribwixxi b'mod attiv għal soluzzjoni ġusta, komprensiva u vijabbli tal-kwistjoni ta' Ċipru fi ħdan il-qafas tan-NU, abbażi ta' federazzjoni bikomunitarja u bizonali b'ugwaljanza politika, u f'konformità mar-riżoluzzjonijiet rilevanti tal-Kunsill tas-Sigurtà tan-NU, kif ukoll f'konformità mal-acquis tal-UE u mal-prinċipji li fuqhom hija msejsa l-UE.

Il-Georgia ġeneralment iżzomm relazzjonijiet bilaterali tajbin mal-ġirien tagħha u ma' pajjizi oħra tat-tkabbir. Il-Georgia u t-Turkija jgawdu shubija strateġika, b'kuntatti ta' livell għoli, inkluz fil-qafas ta' Kunsill ta' Kooperazzjoni Strateġika ta' Livell Għoli. Filwaqt li l-Georgia tappoġġa l-integrità u s-sovranià territorjali tal-Ukrajna, l-Ukrajna esprimiet thassib dwar in-nuqqas ta' allinjament tal-Georgia mas-sanzjonijiet tal-UE kontra r-Russja u n-nuqqas ta' kooperazzjoni militari u teknika. Il-Georgia u l-Moldova tradizzjonalment igawdu relazzjonijiet bilaterali tajbin.

Il-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna ġabet instabbiltà bla preċedent fir-reġjun tal-Baħar l-Iswed, u enfasizzat il-ħtieġa għal impenn li jħares 'il quddiem. F'Mejju 2025, l-UE ressqet l-approċċ strateġiku tagħha għar-**reġjun tal-Baħar l-Iswed**²⁰, li għandu l-għan li jagħti spinta lill-konnettività u lit-tkabbir billi jgħaqqad lill-Ewropa mal-Kawkasu tan-Nofsinhar u mal-Asja Ċentrali. L-istrategija se saħħaħ ir-rwol ġeopolitiku tal-UE bħala attur affidabbli fir-reġjun tal-Baħar l-Iswed. L-istrategija tfittex li ġġib benefiċċji tangibbli lis-shab tal-Baħar l-Iswed (l-Ukrajna, il-Moldova, il-Georgia, it-Turkija, l-Armenja u l-Ażerbajġan) u lill-UE billi tinvesti u tapprofondixxi shubijiet ewlenin ta' benefiċċju reċiproku u tmexxi 'l quddiem il-kooperazzjoni reġjonali dwar il-konnettività. Il-kooperazzjoni futura mar-reġjun

¹⁸ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16983-2024-INIT/mt/pdf>

¹⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16983-2024-INIT/mt/pdf>

²⁰ [JOIN \(2025\) 135 final](#)

tal-Baħar l-Iswed hija bbażata fuq tliet pilastri: (i) it-tishih tas-sigurtà, tal-istabbiltà u tar-reziljenza; (ii) it-trawwim tat-tkabbir sostenibbli u tal-prosperità; u (iii) il-promozzjoni tal-protezzjoni tal-ambjent, tar-reziljenza u l-preparatezza għat-tibdil fil-klima, u tal-protezzjoni ċivili.

IV. INFORMAZZJONI U INVOLVIMENT PUBBLIKU

Is-shubija fl-UE hija **proġett tas-soċjetà kollha**, peress li hija għażla għal mudell tas-soċjetà bbażat fuq id-drittijiet fundamentali u l-valuri demokratiċi li kull pajjiż jeħtieġu jaċċetta b'mod attiv hekk kif se jiddetermina l-futur tiegħu. Il-proġett irid ikun proprjetà mhux biss tal-gvern, iżda wkoll tal-oppożizzjoni, taċ-ċittadini, tas-soċjetà ċivili u tal-komunitajiet lokali. Sabiex din l-għażla ssir realtà, trid tkun appoġġata minn leġittimità demokratika, u kunsens politiku u soċjetali wiesa'. Dan huwa meħtieġ biex jiġi żgurat l-appoġġ tal-pubbliku kemm fil-pajjiżi tat-tkabbir kif ukoll fl-UE u jrid jiġi rifless fl-involvement ta' mexxejja ta' pajjiż maċ-ċittadini tiegħu. It-trawwim ta' djalogu bejn il-persuni permezz tal-kultura, taż-żgħażaġh u tal-isport huwa essenzjali biex jinkisbu fehim u fiduċja reċiproċi.

L-aħħar **Stharriġ Speċjali tal-Ewrobarometru dwar l-attitudnijiet lejn it-tkabbir tal-UE** fost iċ-ċittadini tal-UE wera li l-maġġoranza taċ-ċittadini tal-UE (56 %) huma favur it-tkabbir tal-UE. Fl-istess hin, wiehed minn kull tliet ċittadini tal-UE (32 %) biss iħossu infurmat dwar il-proċess ta' tkabbir, filwaqt li żewġ terzi (67 %) jgħidu li ma għandhomx biżżejjed informazzjoni. Hija meħtieġa aktar hidma madwar l-Unjoni biex twieġeb għat-thassib taċ-ċittadini tal-UE u tispjega l-benefiċċji ta' Unjoni mkabbra. L-opinjoni pubblika madwar il-pajjiżi tat-tkabbir għadha ġeneralment pożittiva. **Il-komunikazzjoni effettiva**, kif ukoll il-ġlieda attiva kontra l-manipulazzjoni tal-informazzjoni u interferenza minn barranin, inkluża d-dizinformazzjoni, hija imperattiv strateġiku peress li dawn huma theddidiet dejjem akbar għas-sigurtà kemm għall-UE kif ukoll għall-pajjiżi tat-tkabbir. Kemm l-Istati Membri tal-UE kif ukoll il-pajjiżi tat-tkabbir għandhom responsabbiltà kruċjali li jinfurmaw u jagħtu s-setgħa liċ-ċittadini tagħhom b'informazzjoni preċiża dwar il-proċess ta' adeżjoni mal-UE. Il-pubbliku jisthoqqlu ċarezza dwar kif jittiehdu d-deċiżjonijiet dwar it-tkabbir, u xi jsir biex l-Unjoni tithejja b'suċċess għat-tkabbir. L-Istati Membri jeħtieġilhom jiehdu s-sjieda tad-deċiżjonijiet li jiehdu u jispjegawhom b'mod miftuħ f'pajjiżhom. Il-Kummissjoni tinsab lesta li tappoġġa dan l-isforz²¹ biex tappoġġa l-bini tal-fiduċja tal-pubbliku fil-proċess u tgħin lit-tkabbir jimxi 'l quddiem bil-leġittimità li jeħtieġ.

V. KONKLUŻJONIJIET U RAKKOMANDAZZJONIJIET

I.

1. Is-shubija fl-UE hija **investiment ġeostrateġiku** f'Ewropa b'saħħitha, stabbli, sigura u magħquda msejsa fuq **valuri demokratiċi komuni**. L-investiment fit-tkabbir huwa wkoll fl-interess tas-sigurtà strateġika tal-UE u tal-ekonomija fit-tul.
2. It-tkabbir huwa u se jibqa' **proċess strett, ġust u bbażat fuq il-mertu, abbażi tal-progress objettiv** miksub minn kull pajjiż tat-tkabbir. Dan kollu jeħtieġ determinazzjoni biex jiġu implimentati riformi irriversibbli fl-oqsma kollha tad-dritt tal-UE, b'enfasi speċjali fuq l-elementi fundamentali tal-proċess tat-tkabbir. Id-demokrazija, l-istat tad-dritt u l-valuri fundamentali se jibqgħu jkun l-pedamenti tal-politika tat-tkabbir tal-UE. Jeħtieġ li l-pajjiżi kandidati jaderixxu ma' riformi eżiġenti u dejjiema, u jwettquhom,

²¹ Il-Kummissjoni se żżid il-komunikazzjoni strateġika tagħha u se tniedi kampanja ddedikata ta' sensibilizzazzjoni dwar it-tkabbir li għandha l-għan li tittrađu r-riformi fi progress li jista' jiġi rrapportat, tindirizza d-dizinformazzjoni, u tenfasizza l-benefiċċji reċiproċi ta' Unjoni akbar u aktar b'saħħitha.

filwaqt li jiżguraw trasformazzjoni permanenti tal-ekonomiji, tas-sistemi demokratiċi u tas-soċjetajiet tagħhom. Dan jirrikjedi li l-pajjiżi tat-tkabbir iħaddnu bidla trasformattiva, jibnu l-fiduċja u jiżguraw kunsens bejn is-soċjetajiet. Il-ġlieda kontra l-korruzzjoni teħtieġ attenzjoni kontinwa. Is-shubija fl-UE hija għażla strateġika. Is-shab jeħtigilhom iħaddnu u jippromwovu l-valuri tal-UE b'mod sod u inekwivoku. L-allinjament mal-politika esterna u ta' sigurtà komuni tal-UE, inkluż mal-miżuri restrittivi tal-UE huwa sinjal aktar sinifikanti minn qatt qabel ta' valuri komuni u orjentazzjoni strateġika fil-kuntest geopolitiku l-ġdid.

3. **Matul l-aħhar sena nkiseb progress sinifikanti.** Minhabba l-pass dejjem aktar mgħagġel tal-proċess għal xi kandidati, it-tkabbir huwa possibbiltà realista fis-snin li ġejjin. Abbażi tal-ħidma li saret matul l-aħhar snin, **issa huwa ż-żmien għal azzjonijiet konkreti** għall-pajjiżi tat-tkabbir u għall-UE.
4. **Il-pajjiżi tat-tkabbir jeħtieġ li jżidu l-isforzi tagħhom**, speċjalment dawk li pprezentaw objettivi ambizzjużi għat-tlestija tan-negozjati tal-adeżjoni.
5. L-UE, min-naħa tagħha, ilha tappoġġa din il-ħidma matul is-snin, permezz ta' varjetà ta' għodod. Hija rrevediet il-metodoloġija tat-tkabbir tagħha. Permezz ta' **integrazzjoni gradwali**, toffri lill-pajjiżi tat-tkabbir il-possibbiltà li jhaffu u japprofondixxu l-integrazzjoni tagħhom fl-UE, u jagħtu riżultati konkreti għaċ-ċittadini tagħhom. Hija żviluppat qafas imfassal apposta bi strumenti finanzjarji ddedikati biex tappoġġa t-tkabbir, inklużi l-pjanijiet ta' tkabbir adottati reċentement għall-Balkani tal-Punent u għall-Moldova u l-Pjan għall-Ukrajna, bil-facilitajiet rispettivi tagħhom. Hija tejbet il-kooperazzjoni dwar is-sigurtà u d-difiża ma' diversi pajjiżi tat-tkabbir.
6. L-UE issa qed tmexxi 'l quddiem it-tnejniet għal **Unjoni akbar u aktar b'saħħha**.
 - a. Il-Kummissjoni qed thejji **r-rieżamijiet u r-riformi tal-politiki qabel it-tkabbir**, li jivvalutaw l-impatt tat-tkabbir fuq oqsma ta' politika ewlenin.
 - b. Il-proposta tal-Kummissjoni għall-qafas finanzjarju pluriennali li jmiss se ttiprovdi, permezz tal-**Istrument Ewropa Globali l-ġdid, l-appoġġ finanzjarju u bbażat fuq il-politika meħtieġ** biex tgħin lill-pajjiżi kandidati u lill-kandidati potenzjali javvanzaw **fit-triq tagħhom** lejn is-shubija. Il-proposta tal-Kummissjoni tipprevedi li, fil-każ ta' Stati Membri godda li jissieħbu fl-Unjoni, il-qafas finanzjarju pluriennali se jigi rivedut kif xieraq skont it-Trattati tal-Adeżjoni rilevanti, biex jitqiesu r-rekwiżiti tan-nefqa li jirriżultaw minn tali adeżjoni mal-Unjoni.
 - c. Il-Kummissjoni se ssahha ukoll is-sensibilizzazzjoni tagħha kemm fl-Unjoni kif ukoll fil-pajjiżi kandidati biex tiddiskuti t-tkabbir, filwaqt li tħares lejn il-benefiċċji ta' Unjoni mkabbra iżda wkoll lejn kif jistgħu jiġu indirizzati l-isfidi. **Il-komunikazzjoni** effettiva, kif ukoll il-ġlieda kontra l-manipulazzjoni tal-informazzjoni u l-interferenza minn barranin, inkluża d-diżinformazzjoni, hija imperattiv strateġiku. Il-Kummissjoni u s-Servizz Ewropew għall-Azzjoni Esterna huma lesti jappoġġaw l-isforzi tal-Istati Membri biex ikomplu jankraw il-fiduċja tal-pubbliku fil-proċess u jgħinu lit-tkabbir jimxi 'l quddiem bil-leġittimità li jeħtieġ.

- d. Sabiex jiġi żgurat li l-Istati Membri l-godda jkomplu jissalvagwardjaw u jżommu r-rekord tagħhom dwar l-istat tad-dritt, id-demokrazija u d-drittijiet fundamentali, il-Kummissjoni tqis li **t-Trattati tal-Adeżjoni** futuri għandu jkun fihom salvagwardji aktar b'saħħithom kontra r-rigress tal-impenji li jsiru matul in-negozjati tal-adeżjoni.
7. Fil-Balkani tal-Punent, ir-**relazzjonijiet tajbin ta' viċinat u l-kooperazzjoni reġjonali** huma elementi essenzjali tal-proċessi ta' Stabbilizzazzjoni u ta' Assoċjazzjoni u ta' tkabbir. Il-kooperazzjoni reġjonali u l-impenn għas-suq reġjonali komuni huma essenzjali wkoll għall-integrazzjoni gradwali. Huwa importanti ferm li jingheleb il-legat tal-passat u li jiġi indirizzat it-tilwim li jirriżulta mill-kunflitti tas-snin 90. Għad iridu jiġu solvuti kwistjonijiet bilaterali pendenti, inklużi kwistjonijiet ta' suċċessjoni u kwistjonijiet dwar il-fruntieri u t-twassil tal-gustizzja lill-vittmi tar-reati tal-gwerra, l-identifikazzjoni tal-persuni neqsin li fadal, u l-istabbiliment ta' rekord preċiż ta' atroċitajiet tal-passat fil-livell reġjonali. Filwaqt li tirrikonoxxi l-kumplessità tar-rikonċiljazzjoni, l-UE - permezz tad-diversi strumenti u politiki tagħha - tibqa' lesta li tappoġġa u tiffacilita l-isforzi kollha. Skont id-djalogu ffaċilitat mill-UE, in-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet bejn il-Kosovo u s-Serbja hija essenzjali għat-triq Ewropea taż-żewġ shab, li jirriskjaw li jitilfu opportunitajiet importanti jekk ma jagħmlux progress.
8. **Il-kwistjonijiet bilaterali** jkomplu jaffettwaw b'mod negattiv il-proċess ta' adeżjoni u jżommu lura l-integrazzjoni reġjonali tas-shab tat-tkabbir. Il-qafas tat-tkabbir jippermetti ambjent politiku ġenerali li jwassal biex jiġu indirizzati kwistjonijiet bilaterali pendenti u biex jinstabu soluzzjonijiet aċċettabbli b'mod reċiproku, li l-Kummissjoni hija lesta li tiffacilita.

II.

9. Fil-**Montenegro**, il-proċess ta' adeżjoni tal-UE huwa prijorità ewlenija għall-pajjiż, b'impenn politiku ċar mill-awtoritajiet, li huwa ġeneralment rifless fid-deċiżjonijiet ta' politika. Dan jinkludi rata ta' allinjament kontinwa ta' 100 % mal-politika esterna u ta' sigurtà komuni tal-UE, inklużi s-sanzjonijiet. In-nuqqas ta' regoli ċari u leġiżlazzjoni sekondarja kunfligġenti dwar il-hatra tal-imhallfin wassal għal krizi istituzzjonali f'Diċembru 2024, li giet meġhluha f'nofs Marzu 2025. Il-gvern kien qed jopera f'ambjent politiku ġeneralment stabbli, li wassal għar-riformi u aċċellera hafna t-thejjijiet għall-adeżjoni mal-UE matul l-aħħar sena. Il-konferenzi intergovernattivi ta' Diċembru 2024 u ta' Ġunju 2025 għalqu b'mod provvizorju erba' kapitoli addizzjonali ta' negozjar u hemm fis-seħh pjan ambizzjuż biex jipproċedi bl-gheluq provvizorju ta' aktar kapitoli meta jiġu ssodisfati l-kundizzjonijiet.

Il-valutazzjoni tal-Kummissjoni tikkonkludi li, f'konformità mal-qafas ta' negozjar, bħalissa qed jiġi żgurat bilanċ ġenerali bejn il-progress skont il-kapitoli dwar l-istat tad-dritt, minn naha waħda, u l-progress fin-negozjati tal-adeżjoni fil-kapitoli kollha, min-naha l-oħra. Il-gvern tal-Montenegro kompli jafferma mill-gdid l-oġettiv tiegħu li jagħlaq in-negozjati tal-adeżjoni sa tmiem l-2026. Il-Kummissjoni tqis li, bil-kundizzjoni li jżomm il-pass tar-riformi, il-Montenegro jinsab fit-triq it-tajba biex jilhaq dan l-oġettiv ambizzjuż. Sabiex jinkiseb dan, il-Montenegro għandu jiffoka fuq it-tweġġ tal-kapitoli dwar l-istat tad-dritt u fuq l-avvanz ulterjuri fl-oqsma kritiċi tal-libertà tal-espressjoni u l-libertà tal-media, il-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata, l-aċċellerazzjoni u l-approfondiment tar-riformi dwar l-indipendenza, il-professjonalizmu u r-responsabbiltà tal-ġudikatura u l-allinjament mal-politika tal-UE dwar il-vizi. L-okkupazzjoni f'waqtha ta' pożizzjonijiet ġudizzjarji u ta' prosekuzzjoni ta' livell għoli

ghadha sfida li jehtieg li tigi indirizzata. Fil-kapitoli ta' negozjar settorjali, l-enfasi immedjata jehtieg li tkun fuq it-twettiq ta' riformi pendenti ewlenin relatati mal-UE u l-ilhuq tal-parametri referenzjarji għall-gheluq, abbażi tal-approċċ strutturat u ppjanat sew biex tigi avvanzata l-aġenda ta' integrazzjoni tal-UE. Jehtieg li jinzamm kunsens politiku wiesa' kontinwu dwar ir-riformi ewlenin.

Bil-kundizzjoni li l-Montenegro jzomm il-pass tal-progress fit-thejjijiet għas-shubija fl-UE, il-Kummissjoni se tippreżenta, skont il-prattika stabbilita, abbozz ta' pakkett finanzjarju, segwit minn abbozzi ta' pożizzjonijiet komuni għall-gheluq tan-negozjati dwar id-dispożizzjonijiet finanzjarji u baġitarji, u se tibda thejji abbozz ta' pożizzjoni komuni għall-kapitolu tal-istituzzjonijiet.

10. In-negozjati dwar l-adeżjoni mal-**Albanija** laħqu momentum bla preċedent b'erba' konferenzi intergovernattivi ohra li wasslu għall-ftuħ tan-negozjati dwar hames gabriet. It-thejjijiet għall-ftuħ tal-aħħar gabra din is-sena huma avvanzati sew. Dan ir-rizultat pendenti huwa rikonoxximent ċar tal-impenn politiku sod tal-Albanija u tal-aspirazzjonijiet Ewropej ċari tas-soċjetà tagħha. L-Albanija kompliet tagħmel progress fir-riformi tal-gabra tal-elementi fundamentali. L-allinjament shiħ tal-Albanija mal-politika esterna u ta' sigurtà komuni tal-UE jixhed l-għażla strategika tagħha.

Il-valutazzjoni tal-Kummissjoni tikkonkludi li, f'konformità mal-qafas ta' negozjar, bħalissa qed jiġi żgurat bilanċ ġenerali bejn il-progress skont il-kapitoli dwar l-istat tad-dritt, minn naha wahda, u l-progress fin-negozjati tal-adeżjoni fil-kapitoli kollha, min-naha l-oħra. Il-gvern tal-Albanija kompli jafferma mill-ġdid l-oġettiv tiegħu li jagħlaq in-negozjati tal-adeżjoni sa tmiem l-2027. Il-Kummissjoni tqis li, bil-kundizzjoni li żżomm il-pass tar-riformi, l-Albanija tinsab fit-triq it-tajba biex tilhaq dan l-oġettiv ambizzjuż. Il-prijorità immedjata għal aktar progress hija li tigi intensifikata r-riforma dwar l-elementi fundamentali, b'mod partikolari biex jitlesti malajr l-issodisfar tal-parametri referenzjarji interim dwar l-istat tad-dritt li jistgħu jinkisbu fil-futur qrib. Għal kapitoli ohra tan-negozjati, jehtieg li l-enfasi tkun fuq it-tishih ta' proposti leġislattivi u istituzzjonali pendenti ewlenin. Dan jikkonċerna dawk il-kapitoli li jistgħu jingħalqu b'mod provviżorju fuq perjodu ta' żmien qasir, iżda wkoll dawk li jehtiegu investiment jew aġġustament fit-tul, bħal fil-qasam tas-servizzi finanzjarji. L-Albanija għamlet progress fir-riformi dwar il-kooperazzjoni internazzjonali attiva kontra l-kriminalità organizzata u l-iżvilupp tal-kapaċità għall-investigazzjonijiet finanzjarji, iżda huma meħtieġa aktar sforzi fl-investigazzjonijiet tat-traffikanti tad-droga u zieda fl-identifikazzjoni u l-eliminazzjoni tal-gruppi kriminali. L-involviment inkluziv u kostruttiv bejn il-partit fil-gvern u l-oppożizzjoni kif ukoll mal-partijiet ikkonċernati kollha huwa htieġa għal impatt fit-tul tar-riformi.

11. Minkejja ċ-ċirkostanzi diffiċli ħafna li l-pajjiż jinsab fihom minhabba l-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja, l-**Ukrajna** kompliet turi impenn notevoli għat-triq tal-adeżjoni tal-UE matul is-sena li għaddiet. Il-proċess ta' adeżjoni tal-Ukrajna mexxa 'l quddiem bit-tlestija tal-proċess ta' skrinjar f'Settembru 2025. F'Mejju, il-pajjiż adotta pjanijiet direzzjonali dwar l-istat tad-dritt, ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika u dwar il-funzjonament tal-istituzzjonijiet demokratiċi, kif ukoll pjan ta' azzjoni dwar il-minoranzi nazzjonali u l-pożizzjoni ta' negozjar tiegħu għall-gabra tal-elementi fundamentali. Il-Kummissjoni vvalutat b'mod pożittiv dawn il-pjanijiet direzzjonali u l-pjan ta' azzjoni. L-Ukrajna kompliet trawwem l-integrità u l-meritokrazija fis-sistema ġudizzjarja u tibni rekord ta' infurzar f'każijiet ta' korruzzjoni fil-livelli għolja u nediet ir-riformi ta' diversi korpi tal-infurzar tal-liġi. Ir-restrizzjonijiet tad-drittijiet fundamentali relatati mal-liġi marzjali għadhom ġeneralment proporzjonati.

Ix-xejriet negattivi reċenti, inkluża l-pressjoni fuq l-aġenziji speċjalizzati kontra l-korruzzjoni u s-soċjetà ċivili, iridu jitreġġgħu lura b'mod deċiżiv. Huwa meħtieġ ukoll progress kontinwu fit-tisħih tal-indipendenza, tal-integrità, tal-professjonalizmu u tal-effiċjenza fis-setturi ġudizzjarji, tal-prosekuzzjoni u tal-infurzar tal-liġi, kif ukoll fil-ġlieda kontra l-kriminalità organizzata. L-allinjament mal-istandards tal-UE fil-ħarsien tad-drittijiet fundamentali jeħtieġ li jiżdied aktar, flimkien mal-kontinwazzjoni tar-riformi tal-amministrazzjoni pubblika u tad-deċentralizzazzjoni.

Il-gvern tal-Ukrajna indika l-oġettiv tiegħu li jagħlaq in-negozjati tal-adeżjoni sa tmiem l-2028. Il-Kummissjoni hija impenjata li tappoġġa dan l-oġettiv ambizzjuż iżda tqis li, sabiex jintlaħaq, huwa meħtieġ li jithaffef il-pass tar-riformi, b'mod partikolari fir-rigward tal-elementi fundamentali u l-istat tad-dritt. Il-valutazzjoni tal-Kummissjoni hija li l-Ukrajna ssodisfat il-kundizzjonijiet meħtieġa biex tiftaħ il-ġabra wiehed (elementi fundamentali) kif ukoll il-ġabriet sitta (relazzjonijiet esterni) u tnejn (suq intern). Il-Kummissjoni tistenna li l-Ukrajna tissodisfa wkoll il-kundizzjonijiet biex tiftaħ it-tliet ġabriet li fadal sal-aħħar tas-sena. Il-Kummissjoni se tkompli l-ħidma biex tressaq lill-Kunsill f'pożizzjoni li jmexxi 'l quddiem il-ftuħ tal-ġabriet kollha qabel tmiem is-sena. Minkejja xi progress dwar ir-riformi fundamentali, għad hemm bżonn ta' aktar sforzi.

12. Fit-28 ta' Settembru 2025, il-poplu tal-**Moldova** vvota f'elezzjonijiet parlamentari li rriżultaw f'maġġoranza impenjata bis-sħiħ biex tavvanza t-triq tal-pajjiż lejn l-UE. Skont l-OSKE/ODIHR, l-elezzjonijiet kienu ġestiti tajjeb, minkejja li seħħew fil-kuntest ta' interferenza Russa mingħajr preċedent. Dan kien jinkludi kampanji ta' diżinformazzjoni mfassla sew u sofistikati, attackki ċibernetiċi u finanzjament illeċitu. Il-proċess ta' adeżjoni tal-Moldova kompli jimxi 'l quddiem din is-sena bit-tlestija tal-proċess ta' skrinjar f'Settembru 2025. Barra minn hekk, fir-rebbiegħa, il-pajjiż adotta pjanijiet direzzjonali dwar l-istat tad-dritt, ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika u dwar il-funzjonament tal-istituzzjonijiet demokratiċi. Il-Kummissjoni vvalutat dawn il-pjanijiet direzzjonali b'mod pożittiv. Il-Moldova kompliet timplimenta riformi importanti fit-triq tal-adeżjoni mal-UE, inkluż dwar l-iskrutinju u l-ħatra tal-imħallfin u l-prosekuturi ewlenin, dwar l-indirizzar tal-korruzzjoni u dwar il-libertà tal-media.

Il-gvern tal-Moldova indika l-oġettiv tiegħu li jagħlaq b'mod provviżorju n-negozjati tal-adeżjoni sal-bidu tal-2028. Il-Kummissjoni hija impenjata li tappoġġa dan l-oġettiv, li huwa ambizzjuż iżda li jista' jinkiseb, sakemm il-Moldova thaffef il-pass attwali tar-riformi. Il-valutazzjoni tal-Kummissjoni hija li l-Moldova ssodisfat il-kundizzjonijiet meħtieġa biex tiftaħ il-ġabra wiehed (elementi fundamentali) kif ukoll il-ġabriet sitta (relazzjonijiet esterni) u tnejn (suq intern). Il-Kummissjoni tistenna li l-Moldova tissodisfa wkoll il-kundizzjonijiet biex tiftaħ it-tliet ġabriet li fadal sal-aħħar tas-sena. Il-Kummissjoni se tkompli l-ħidma biex tressaq lill-Kunsill f'pożizzjoni li jmexxi 'l quddiem il-ftuħ tal-ġabriet kollha qabel tmiem is-sena. B'ħarsa 'l quddiem, ħidma intensifikata dwar l-elementi fundamentali se tkun kruċjali, kemm jekk dwar l-istat tad-dritt b'mod aktar wiesa', inkluż il-konsolidazzjoni tal-istituzzjonijiet kontra l-korruzzjoni u t-twassil ta' rekord sod ta' investigazzjonijiet, prosekuzzjonijiet u deċiżjonijiet finali tal-qorti, jew dwar it-tkomplija tar-riformi tal-amministrazzjoni pubblika.

13. Il-polarizzazzjoni fis-soċjetà Serba kompliet tikber fl-isfond ta' protesti tal-massa li seħħew fis-**Serbja** minn Novembru 2024, u dan jirrifletti d-diżappunt taċ-ċittadini dwar, fost l-oħrajn, il-korruzzjoni u n-nuqqas ta' responsabbiltà u trasparenza li jista' jinħass,

flimkien ma' każijiet ta' użu eċċessiv tal-forza kontra d-dimostranti u pressjoni fuq is-soċjetà ċivili. Dan holoq ambjent dejjem aktar diffiċli fejn ir-retorika diviżiva wasslet għal erożjoni serja tal-fiduċja fost il-partijiet ikkonċernati u dan, min-naħa tiegħu, iħalli impatt fuq il-proċess ta' adeżjoni. Ir-riformi naqsu b'mod sinifikanti. In-narrattivi frekwenti kontra l-UE użati wkoll mid-detenturi ta' karigi politiċi u riflessi mill-organi tax-xandir iridu jintemmu. Għalkemm riċentement hija tejbet l-allinjament mal-politika esterna u ta' sigurtà komuni tal-UE, is-Serbja għandha żżid l-isforzi tagħha lejn allinjament aktar stabbli u akbar. Is-Serbja għandha turi b'mod ċar l-orjentazzjoni ġeopolitika tagħha lejn l-UE, inkluż billi tibda tallinja mal-miżuri restrittivi tal-UE meħuda fil-kuntest tal-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna. Għandhom jiġu nnutati xi żviluppi pożittivi reċenti. Is-Serbja emendat il-leġislazzjoni tagħha dwar il-media biex tallinja aktar mal-acquis tal-UE u mal-istandards Ewropej. Il-valutazzjoni tal-Kummissjoni mill-2021 li s-Serbja kienet issodisfat il-parametri referenzjarji għall-ftuħ għall-ġabra 3 (kompetittività u tkabbir inklużiv) għadha valida.

Il quddiem, il-Kummissjoni tistenna li l-proċess li tnieda mill-ġdid dan l-aħħar tal-ħatra tal-Kunsill il-ġdid tal-korp regolatorju għall-media elettronika (REM, regulatory body for electronic media) u l-proċess leġislattiv tal-adozzjoni tal-liġi dwar ir-registru elettoralni unifikat jitlestew u jiġu implimentati b'mod kredibbli u inklużiv, li jinvolvi lis-soċjetà ċivili u lill-partijiet ikkonċernati kollha, inkluża l-oppożizzjoni. Is-Serbja hija mistennija li tegħleb l-istaġnar li hemm fil-qasam tal-ġudikatura u tad-drittijiet fundamentali b'mod ġenerali u li treġġa' lura b'mod urġenti r-rigress fil-libertà tal-espressjoni u l-erożjoni tal-libertà akkademika kif ukoll tiżgura progress fil-qafas elettoralni u tlesti s-separazzjoni tas-settur tal-enerġija. Is-Serbja għandha tallinja l-lista tagħha ta' pajjiżi mingħajr viża ma' dik tal-UE. Hija meħtieġa attenzjoni kontinwa sabiex jinżamm il-bilanċ ġenerali bejn il-progress skont il-kapitoli dwar l-istat tad-dritt u n-normalizzazzjoni tar-relazzjonijiet mal-Kosovo, minn naħa waħda, u l-pass ġenerali tan-negożjati tal-adeżjoni fil-kapitoli kollha, min-naħa l-oħra. Skont id-Djalogu ffaċilitat mill-UE, is-Serbja hija mistennija timplimenta l-obbligi kollha tagħha li jirriżultaw mill-Ftehim dwar il-Perkors għan-Normalizzazzjoni u l-Anness ta' Implimentazzjoni tiegħu, kif ukoll il-Ftehimiet ta' djalogu kollha tal-passat. Id-Djalogu ffaċilitat mill-UE għandu l-għan li jippromwovi l-kooperazzjoni, jikseb progress fit-triq tagħha lejn l-UE u jtejjeb il-ħajja tan-nies.

Il-Kummissjoni tinsab lesta li tappoġġa lis-Serbja biex tagħmel il-bidliet demokratiċi meħtieġa li huma mistennija minn membru futur tal-UE. Is-Serbja jeħtieġ li tegħleb l-impass politiku attwali u d-diviżjonijiet fis-soċjetà billi terġa' tistabbilixxi l-fiduċja fost l-atturi politiċi u tas-soċjetà ċivili u tohloq kundizzjonijiet għal djalogu inklużiv, meħtieġ biex jitressqu riformi ewlenin meħtieġa. L-impenn tas-Serbja fit-triq tagħha lejn l-UE u r-rieda politika tagħha li timplimenta b'mod kredibbli r-riformi meħtieġa għandhom jissahhu u jintrifdu aħjar minn azzjonijiet konkreti deċiżivi u riflessi fil-komunikazzjoni pubblika. Sabiex tagħmel progress fit-triq tagħha lejn l-UE, is-Serbja għandha bżonn riżultati tangibbli fil-ġlieda kontra l-korruzzjoni u fit-tiżiħ tal-istat tad-dritt, inkluża l-indipendenza tal-ġudikatura, il-libertà tal-media, ir-riformi elettoralni, l-iżgurar ta' ambjent verament favorevoli għas-soċjetà ċivili u sforzi kredibbli biex jitwaqqfu d-dizinformazzjoni u l-manipulazzjoni tal-informazzjoni minn barranin.

14. **Il-Maċedonja ta' Fuq** komplet l-allinjament shiħ mal-politika esterna u ta' sigurtà komuni tal-UE, u dan juri l-għażla strateġika tagħha. L-awtoritajiet komplew jahdmu fuq il-pjanijiet direzzjonali dwar l-istat tad-dritt, ir-riforma tal-amministrazzjoni pubblika u l-funzjonament tal-istituzzjonijiet demokratiċi, u l-pjan ta' azzjoni dwar il-protezzjoni tal-minoranzi li jeħtieġ li jiġi ffinalizzat fi proċess inklużiv. Madankollu, ma ħaditx passi

deċiżivi biex tavvanza fil-proċess tan-negozjati tal-adeżjoni matul l-aħħar sena. Għadha ma adottatx bidliet kostituzzjonali rilevanti bil-hsieb li jiġu inklużi fil-Kostituzzjoni ċittadini li jgħixu fil-fruntieri tal-Istat u li huma parti minn poplu ieħor, bhall-Bulgari, imsemmija fil-Konklużjonijiet tal-Kunsill ta' Lulju 2022, li l-pajjiż impenja ruħu li jniedi u jikseb. Il-ftehimiet bilaterali mal-pajjiżi ġirien jeħtieġ li jiġu implimentati *bona fide* mill-partijiet kollha, inkluż il-ftehim ta' Prespa bejn il-Greċja u l-Maċedonja ta' Fuq u t-Trattat ta' Hbiberija, Relazzjonijiet Tajbin ta' Viċinat u Kooperazzjoni bejn il-Bulgarija u l-Maċedonja ta' Fuq.

Hija meħtieġa aktar azzjoni rapida u deċiżiva fuq il-parametri referenzjarji għall-ftuħ, f'konformità mal-qafas ta' negozjar, bil-hsieb li l-ewwel gabra tinfetħ mill-aktar fis possibbli u meta jiġu ssodisfati l-kundizzjonijiet rilevanti. Il-Maċedonja ta' Fuq għandha tintensifika l-isforzi biex jitwettqu r-riformi relatati mal-UE, b'mod partikolari taħt il-gabra tal-elementi fundamentali, b'mod partikolari biex jiġi rrispettat l-istat tad-dritt u billi jiġu ssalvagwardjati l-indipendenza u l-integrità ġudizzjarja, u tissaħħaħ il-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-kriminalità organizzata. Il-korruzzjoni għandha tiġi indirizzata mingħajr dewmien, inkluż permezz tat-tiżiħ tal-infurzar u l-istabbiliment ta' rekord sod fil-investigazzjoni, fil-prosekuzzjoni u fil-kundanna finali ta' każijiet ta' livell għoli.

15. **Fil-Bożnija-Herzegovina**, il-kriżi politika fl-entità tar-Repubblika Srpska u t-tmiem sussegwenti tal-koalizzjoni fil-gvern xekklu l-progress lejn l-adeżjoni mal-UE. B'rizultat ta' dan, ġew adottati biss ftit riformi. Madankollu, fuq nota pożittiva, f'Settembru 2025, il-Bożnija-Herzegovina ppreżentat l-Aġenda ta' Riforma tagħha lill-Kummissjoni għal approvazzjoni. L-allinjament shiħ kontinwu tal-Bożnija-Herzegovina mal-politika esterna u ta' sigurtà komuni tal-UE jixhed l-għażla strategika tagħha. Wara bidliet istituzzjonali reċenti fl-entità tar-Repubblika Srpska, il-Bożnija-Herzegovina għandha l-opportunità li twettaq riformi fit-triq tagħha lejn l-UE.

F'konformità mad-deċiżjoni tal-Kunsill Ewropew ta' Marzu 2024 li jiftaħ in-negozjati tal-adeżjoni, l-awtoritajiet iridu jergġu jiffokaw fuq it-teħid tal-passi rilevanti kollha stabbiliti fir-rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni ta' Ottubru 2022. Dan jinkludi l-finalizzazzjoni u l-adozzjoni tal-Liġi dwar il-Qrati u tal-Liġi dwar il-Kunsill Ġudizzjarju u ta' Prosekuzzjoni Għoli, f'konformità mal-istandards Ewropej. Il-Bożnija-Herzegovina jeħtieġ ukoll li tiżviluppa pjan nazzjonali għall-adozzjoni tal-acquis u taħtar b'mod urġenti l-koordinatur nazzjonali tal-IPA. Il-progress dwar dawn il-kwistjonijiet, kif ukoll in-nomina ta' kap negozjatur, huma kruċjali għall-Kummissjoni biex tippreżenta l-qafas ta' negozjar lill-Kunsill u biex tibda l-parti ta' spjegazzjoni tal-iskrinjar tal-acquis tal-UE. Il-kwistjonijiet identifikati fl-opinjoni tal-Kummissjoni dwar l-applikazzjoni għas-shubija tal-pajjiż, inkluż dwar il-governanza u dwar ir-riformi kostituzzjonali u elettorali, għandhom jiġu indirizzati b'mod urġenti.

16. **Il-Kosovo** huwa kandidat potenzjali b'impenn kostanti fit-triq tiegħu lejn l-UE mill-atturi politiċi kollha, akkumpanjat minn appoġġ pubbliku għoli u huwa allinjat bis-shiħ mal-politika esterna u ta' sigurtà komuni tal-UE. Madankollu, ix-xena domestika tal-Kosovo giet influwenzata b'retorika diviżiva fit-tmexxi għall-elezzjonijiet ġenerali ta' Frar 2025, segwita mill-inkapaċità tal-atturi politiċi li jiffurmaw l-istituzzjonijiet ewlenin sal-kostituzzjoni tal-Parlament f'Ottubru b'nuqqas ta' rieda murija li tintlaħaq soluzzjoni n-negozjata. F'dan l-isfond, wara l-elezzjonijiet ta' Frar 2025, kien hemm tnaqqis ġenerali fil-pass tar-riformi, minbarra politika diviżiva kontinwa. L-UE laqgħet l-ewwel ċiklu ta' elezzjonijiet lokali, paċifiċi, inklużivi u kompetittivi, bil-partecipazzjoni tal-komunitajiet

kollha. Inkiseb xi progress b'mod partikolari fil-ġlieda kontra l-kriminalità serja u organizzata u fit-trasformazzjoni diġitali.

Fil-perjodu li ġej, il-Kosovo jehtieg li jerga' jsegwi l-aġenda tiegħu tal-UE billi jiżviluppa kooperazzjoni bejn il-partiti u billi jagħti prijorità lir-riformi tant mehtieġa, b'mod partikolari fil-qasam tal-istat tad-dritt u tal-libertà tal-espressjoni. Il-Kosovo għandu jkompli jindirizza applikazzjonijiet għall-ażil bla bażi lill-UE miċ-ċittadini tal-Kosovo. Il-Kummissjoni tinsab lesta li theggi Opinjoni dwar l-applikazzjoni għas-shubija tal-Kosovo jekk tintalab tagħmel dan. Skont id-Djalogu ffaċilitat mill-UE, il-Kosovo huwa mistenni jimplimenta l-obbligi kollha tiegħu li jirriżultaw mill-Ftehim dwar il-Perkors għan-Normalizzazzjoni u l-Anness ta' Implimentazzjoni tiegħu, kif ukoll il-Ftehimiet ta' djalogu kollha tal-passat. Id-Djalogu ffaċilitat mill-UE għandu l-għan li jippromwovi l-kooperazzjoni, jikseb progress fit-triq tagħha lejn l-UE u jtejjeb il-ħajja tan-nies. Il-Kummissjoni ħadet l-ewwel passi biex gradwalment tneħhi l-miżuri fis-seħh minn Mejju 2025. Il-passi li jmiss jibqgħu jiddependu fuq it-tnaqqis tat-tensjoni sostnut fit-Tramuntana. Il-Kummissjoni beħsiebha tkompli tneħhi dawn il-miżuri sakemm jinkiseb trasferiment ordnat tal-governanza lokali fit-Tramuntana wara t-tieni ċiklu tal-elezzjonijiet lokali u sakemm it-tnaqqis tat-tensjoni ikun sostnut.

17. **It-Turkija** huwa pajjiż kandidat u sieheb ewlieni għall-Unjoni Ewropea. In-negozjati tal-ađeżjoni mat-Turkija ilhom wieqfa mill-2018, f'konformità mad-deċizzjoni tal-Kunsill. Il-fatti sottostanti li wasslu għal din il-valutazzjoni għadhom validi b'mod partikolari fid-dawl tar-rigress ulterjuri fl-oqsma tad-drittijiet fundamentali u tal-istat tad-dritt, inkluża l-ġudikatura ta' din is-sena. It-Turkija għandha tapplika l-oġhla standards demokratiċi f'konformità mal-impenji tagħha bħala membru għal bosta snin tal-Kunsill tal-Ewropa u pajjiż kandidat tal-UE u tregġa' lura dan ir-rigress.

L-UE għandha interess strateġiku li jkun hemm ambjent stabbli u sigur fil-Lvant tal-Mediterran u li tiżviluppa relazzjoni kooperattiva u ta' benefiċċju reċiproku mat-Turkija, b'mod partikolari fl-aġenda tas-sigurtà u tal-konnettività transreġjonali biex tqarreb l-UE lejn il-Kawkasu tan-Nofsinhar u l-Asja Ċentrali u ssahħah is-sigurtà tar-reġjun tal-Baħar l-Iswed. L-isfidi ġeopolitiċi, bħal fil-każ tal-isfidi li jirriżultaw mit-tranżizzjoni ekoloġika u diġitali, jappellaw għal shubija aktar b'saħħitha mat-Turkija. Fuq il-bażi tat-titjib tal-istabbiltà reġjonali fil-Mediterran tal-Lvant u tal-promozzjoni ta' relazzjonijiet tajbin ta' vicinat, ittiehdu passi konkreti dwar kwistjonijiet ta' interess komuni. Id-diskussjonijiet ta' livell għoli komplew, u reġa' beda d-djalogu ta' livell għoli dwar l-ekonomija. Saru wkoll Djalogi ta' Livell Għoli dwar il-Kummerċ kif ukoll dwar il-Migrazzjoni u s-Sigurtà. It-Turkija hija attur reġjonali sinifikanti fil-qasam tal-politika barranija, li huwa element importanti fil-kuntest tar-relazzjoni bejn l-UE u t-Turkija, anke jekk jippersistu fehmiet differenti dwar ċerti kwistjonijiet ta' politika barranija. It-Turkija baqa' jkollha rata formali baxxa ħafna ta' allinjament mal-politika esterna u ta' sigurtà komuni, għalkemm l-interessi u l-għanijiet spiss kienu allinjati mal-iżviluppi ewlenin fir-reġjun (il-paċi u l-konnettività fil-Kawkasu tan-Nofsinhar, l-istabbiltà fis-Sirja, il-waqfien mill-ġlied f'Gaza u l-għan ta' soluzzjoni ta' żewġ Stati). It-Turkija implimentat miżuri speċifiċi biex twaqqaf iċ-ċirkomvenzjoni tas-sanzjonijiet tal-UE kontra r-Russja mit-territorju tagħha u għandha tkompli tikkoopera mal-UE dwar iċ-ċirkomvenzjoni tas-sanzjonijiet.

Għandu jibqa' japplika approċċ gradwali, proporzjonat u reversibbli biex tinghata spinta lill-oqsma ewlenin ta' kooperazzjoni, f'konformità mal-Komunikazzjoni Kongunta tal-2023 u mal-konkluzjonijiet tal-Kunsill Ewropew. L-isforzi kostruttivi tat-Turkija stess għandhom jiġu sostnuti u t-tħassib tal-UE għandu jiġi indirizzat. It-Turkija mistennija li

tirrispetta d-dritt internazzjonali, ir-relazzjonijiet tajba ta' viċinat u s-sovranità tal-Istati Membri tal-UE. Huwa mistenni li t-Turkija tappoġġa b'mod attiv in-negozjati li jwasslu għal soluzzjoni ġusta, komprensiva u vijabbli għall-kwistjoni ta' Ċipru fil-qafas tan-NU, f'konformità mar-riżoluzzjonijiet rilevanti tal-Kunsill tas-Sigurtà tan-NU, inklużi l-aspetti esterni tagħhom, u f'konformità mal-prinċipji li fuqhom huma msejsa l-UE u l-acquis. Jehtieg ukoll li t-Turkija tissodisfa l-obbligu tagħha li tiżgura implimentazzjoni shiħa u nondiskriminatorja tal-Protokoll Addizzjonali għall-Ftehim ta' Assoċjazzjoni bejn l-UE u t-Turkija.

18. Il-Kummissjoni ttenni s-solidarjetà soda tagħha mal-poplu tal-**Georgia** u r-rieda tagħha li tkompli tappoġġa lill-Georgiani fit-triq tagħhom lejn futur Ewropew. L-azzjonijiet meħuda mill-awtoritajiet tal-Georgia ma jilhqux l-aspettattivi tal-UE ta' pajjiż kandidat tal-UE. Kien hemm rigress serju fl-elementi fundamentali b'mod ġenerali bl-adozzjoni ta' leġislazzjoni repressiva li timmina d-drittijiet fundamentali u l-libertajiet, l-istrumentalizzazzjoni politika tal-ġudikatura, il-persekuzzjoni tal-mexxejja tal-oppożizzjoni, l-arresti arbitrarji ta' dimostraturi u ġurnalisti u spazju ċiviku li qed jickien. L-erożjoni tal-prinċipju ta' sistema ta' kontrokontrolli u t-teħid ta' deċiżjonijiet demokratiku, flimkien man-nuqqas ta' sorveljanza parlamentari effettiva, irriżultaw f'żieda fis-setgħa eżekuttiva, inkluż il-manipulazzjoni tal-Istat. F'Novembru 2024, id-deċiżjoni tal-awtoritajiet tal-Georgia li ma jkomplux bil-ftuħ tan-negozjati tal-adeżjoni kkonfermat b'mod inekwivoku li huma ddevjaw mill-politiki ta' gvernijiet preċedenti, mill-aspirazzjonijiet Ewropej tal-maġġoranza l-kbira tal-poplu tal-Georgia, u mill-impenn mnizzel fil-Kostituzzjoni tal-Georgia li tiġi żgurata l-integrazzjoni shiħa tal-Georgia fl-UE. B'mod parallel, l-awtoritajiet tal-Georgia xerrdu wkoll b'mod sistematiku r-retorika u d-dizinformazzjoni kontra l-UE u ma wrew l-ebda impenn politiku biex isegwu r-riformi rilevanti (jiġifieri d-disa' passi) stabbiliti fir-rakkomandazzjonijiet tal-Kummissjoni tat-8 ta' Novembru 2023, li huma meħtieġa għall-progress tal-pajjiż fit-triq tiegħu lejn l-UE. Il-linja ta' azzjoni tal-awtoritajiet tal-Georgia dgħajfet ir-relazzjonijiet bejn l-UE u l-Georgia u bieghdet lill-Georgia mill-proċess ta' tkabbir tal-UE. Konsegwentement, il-proċess tal-adeżjoni tal-Georgia mal-UE effettivament waqaf. Sakemm l-awtoritajiet tal-Georgia jreġġghu lura l-linja ta' azzjoni tagħhom, il-Kummissjoni, min-naħa tagħha, u f'komplementarjetà mal-Kunsill, naqqset il-kuntatti politiċi ta' livell għoli, issospendiet l-assistenza bilaterali li minnha jibbenefikaw direttament l-awtoritajiet tal-Georgia, kif ukoll żiedet l-isforzi biex tappoġġa s-soċjetà ċivili u l-media indipendenti. F'Jannar 2025, abbażi tal-proposta tal-Kummissjoni, il-Kunsill iddeċieda li jissospendi parzjalment il-Ftehim ta' Faċilitazzjoni fil-qasam tal-Għoti tal-Viżi bejn l-UE u l-Georgia u ssospenda l-eżenzjoni mill-htieġa ta' viża għad-detenturi ta' passaporti diplomatiċi u ta' servizz/uffiċjali tal-Georgia.

Il-Georgia jehtieg li treggħa' lura b'mod urġenti r-rigress demokratiku tagħha u twettaq sforzi komprensivi u tangibbli biex tindirizza t-thassib pendenti u r-riformi ewlenin b'appoġġ bejn il-partiti u parteċipazzjoni ċivika effettiva f'konformità mad-disa' passi stabbiliti għall-istatus ta' kandidat, b'rispett shiħ tal-valuri u tal-prinċipji tal-UE li fuqhom hija bbażata l-Unjoni Ewropea. Wara l-Konklużjonijiet tal-Kunsill Ewropew ta' Diċembru 2024 li l-azzjonijiet tal-gvern tal-Georgia wasslu *de facto* għal waqfien tal-proċess ta' qabel l-adeżjoni u fid-dawl tar-rigress kontinwu tal-Georgia fl-elementi fundamentali minn dak iż-żmien, il-Kummissjoni tqis li l-Georgia hija pajjiż kandidat fl-isem biss. L-awtoritajiet tal-Georgia jehtigilhom juru impenn determinat biex imorru lura u jerggħu jieħdu t-triq tal-adeżjoni mal-UE.

VI. ANNESSI

Data statistika

Indikaturi ta' partijiet terzi relatati mal-istatus tad-demokrazija, mal-governanza tajba u mal-istat tad-dritt fil-pajjiżi kandidati u l-kandidati potenzjali